

NE MONDJ NAGYOT

A magyar gazdasági és politikai helyzet elemzése és értékelése

2010. I. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2010. április 20.

Tartalom

I. Politikai folyamatok és értékelésük	3
1. A választást megelőző negyedév.....	3
2. Az indulás hetei.....	3
3. Februári párhuzamosok.....	4
4. Hat héttel a választások előtt – körkép március elejéről.....	10
5. Kampánystratégiák és változások az utolsó három hétben.....	13
6. A választási eredmények néhány fontos összefüggése.....	26
II. Gazdaságpolitikai kilátások a kormányváltás küszöbén.....	29
1. 2010 első negyedévének látható gazdasági folyamatai.....	29
2. Az új kormány gazdasági mozgástere.....	31
3. A Fidesz választási programjának gazdasági fejezete.....	37
4. A Fidesz-kormány 2010-ben várható gazdasági lépései.....	40

I. Politikai folyamatok és értékelésük

Ne mondj nagyot. Mondj kicsit.

Legalább valami mérhetőent.

Tandori Dezső: Hódolat a Nap Cirkuszának

/A Népszabadság április 10-ei számában megjelent verséből/

1. A választást megelőző negyedév

2010. januárjának első napjaitól várható volt, hogy a köztársasági elnök hivatalosan is kihirdeti a választások időpontjait, s e pillanattól kezdve minden, ami a nyilvánosság előtt történik, azt a kampány természetes részeként kell és lehet értelmeznünk. A „természetesség” ebben az esetben csak azt és annyit jelenthet, hogy bármi is történik, azt szigorúan a kampánylogika segítségével lehetséges megérteni – másképpen esélyünk sincs még az elemi összefüggések felfedezésére sem. A Nagy Esemény január 22-én megtörtént, s az elnök úr nem okozott meglepetést, két olyan áprilisi napot jelölt meg, amellyel mind a média, mind a pártok, mind pedig a közvélemény jó előre számolt.

Innét kezdve az látszik a legcélszerűbbnek, ha alapvetően a kronologikus rendet vesszük rendezési elvként. A január vége és április közepe közötti tizenegy hét történéseit viszonylag egyszerű eszközökkel tagolhatjuk olyan szakaszokra, amelyek belső összefüggései az adott rövidebb időszakban szinte mindegyik versengő erőt valamiféle cselekvésre készítetett. Az *első részben a kampány egészét tekintjük át*, majd a következő pontokban külön-külön is szemügyre vesszük az öt főszereplő párt kampányának egyedi jellegzetességeit.

2. Az indulás hetei

Január végén, a kampány kitörésekor, már a napi- és hetilapokban zajlott egy olyan - első ránézésre – szakmainak mondható vita, amelyben a leginkább érdekelték felmutatták sejthető/várható magatartásmódjuk legfontosabb kellékeit. Történt ugyanis január elején,

hogy a Figyelő c. hetilap közölt egy összeállítást, amelyben a Fidesz nyugdíjrendszerrel kapcsolatos jövőbeli elképzelései között megemlítték a svéd modellt is, mint amiben szintén vannak megfontolásra érdemes elemek. Két nappal később az MSZP elemi erejű médiakampányba kezdett, miszerint a Fidesz a nyugdíjasok jövőjét katasztrofális módon szabályozná. A megtámadottak magyarázkodtak, tagadtak, ellentámadtak, de legalább két hétbe telt, mire képesek voltak elvenni – e nem túl ízléses és nem is megalapozott – támadás élet. Január 19-én a Fidesz több mint másfélmillió nyugdíjasnak küldött ki olyan tartalmú levelet, amelyben mindenféle ígéretekkel, garanciákkal próbálták megnyugtatni a nyugdíjasokat. Válaszként a szocialisták néhány nappal később aláírásgyűjtésbe kezdtek, aminek a célja az lett volna, hogy „elkerülhessük a nyugdíjkatasztrófát...”

Ez az egész épületes cirkusz kb. három hétig tartott, s azért idéztük fel ilyen részletességgel, mert a későbbi fejlemények alakulása szempontjából nagyon is fontos tanulságokkal szolgál. Később a Fideszt ugyanis a kampány egész folyamatában állandó vádakkal illették azért, mert nem fogalmazta meg nyilvánosan különféle gazdasági/szociális stb. elképzeléseinek a részleteit, s a szakpolitikai megoldási tervei nem voltak eléggé konkrétan bemutatva. Ha a kampány kezdetén lezajlott heves – és meglepően erős indulatokat megmozdító – nyugdíjas-vitára visszagondolunk, akkor nem lehet a valóságtól nagyon elrugaszkodott magyarázat az, hogy a Fidesznek eredetileg sem volt túlzottan nagy készletese a számszerűsíthető részletek produkálására, ám ez a januári vita végképp azt tanította meg számukra, hogy életveszélyes bármiféle konkrétum előzetes közlése. A szocialisták egyetlen felzárkózási lehetősége ezen a tavaszon az lett volna, ha a hagyományosan erős bázisukat - a csaknem hárommillióra tehető idősebb lakosságot – legalább a legutolsó hetekben képesek újból politikai szövetségessé tenni. A média minőségibb részét képviselő szaksajtó ebből a párbajból megértette, hogy ezen a tavaszon semmiféle remény nem nyílik arra, hogy a legfontosabb kérdések kapcsán értelmes párbeszéd folyjék.

A nyugdíjrendszer vitájának végnapjaiban váratlanul kitörni látszott egy másik, hasonló szerkezetű polémia is. Az ingatlanadó problematikája már az előző évben, a költségvetési vita heteiben csaknem töréspontként szolgált még a szocialista frakción belül is. A Fidesz akkoriban egységesen az elutasítók pártján állt, ám a januári szakmai viták egyik fórumán lakáspolitikai szakpolitikusa, Mádi László – igaz, hosszabb távú megoldásként - úgy foglalt állást, mintha pártja mégis csak pártfogolná az ingatlanadó gondolatát. A szocialisták ebben a vitában is elemi erővel csaptak le az újabb ellentmondásra, ám ezúttal a Fidesz nem

vállalkozott többhetes küzdelemre, hanem egyik pillanatról a másikra kivette a politikai játéktérről azt a Mádi Lászlót, aki már húsz éve szolgálta pártját. Az ingatlanadóval kapcsolatos vitáról a továbbiakban azért sem lehetett szó, mert ettől kezdve ez a vélemény egy megbukott politikus magánvéleményévé stilizálódott, s így már az MSZP sem folytathatta a támadásokat.

3. Februári párhuzamosok

Alighogy lecsöngött az iménti két polémia, váratlanul nagyobb sebességbe kapcsolak a kampánygépezetek. Február eleje és huszadika között legalább négy-öt, olyan jellegű esemény, folyamat, csomópont formálódott, amelynek mindegyikében benne rejlett az az esély, hogy a kampány egészét meghatározó jelentőségű fordulattá fejlődjék ki - ha ezt valamennyi érintett erő így akarja. Nem így történt, a nagyon is ígéretesnek tetsző kezdeményezések többek között azért sem tudták kifuttatni a bennük rejlő gyújtóhatásokat, mert több ponton egymás hatásait keresztezték.

A hónap nagy szenzációjának ígérkezett a Hagyó Mikóssal szemben hónapokkal korábban megkezdett kizorítási folyamat végjátéka. Január legutolsó napjaiban a BKV-nál folytatott nyomozások, tanúvallomások, lefoglalt dokumentumok tömege külön-külön is elégséges indokokkal szolgált ahhoz, hogy a fővárosi közlekedési vállalat határain túl folytatódjanak a leszámolási csatározások. Előbb a fővárosi önkormányzati vezetés, majd a szocialisták fővárosi szervezete, végül pedig az MSZP vezetése is kénytelen volt belátni, hogy súlyos hiba volt Hagyó Miklóst egészen a kampány kezdetéig a helyén meghagyni. S amilyen tessék-lássék módon intézték a sorsát tavaly júliustól, úgy a végső megváltás is nevetségesen álságosra sikeredett. Naponta kellett Hagyót innét-onnét visszavonni, s e bohózzattal a médiának újabb és újabb alkalmakat teremtettek ahhoz, hogy az összes sötét BKV-s ügyet újból és újból előadhassák, persze mindig újabb színező adalékokkal körítve. Február első hetének negatív főszereplője így nemcsak az önmagától távozni képtelen, s a közéleti pofátlanság szimbólumává előlépett Hagyó lett, hanem az a szűkebb politikai/pártközeg is, amely nem volt képes tőle megfelelően és időben megszabadulni. A Hagyó-ügy a szocialista képmutatás, a maffiózó elvtelenség és a gátlástalanság tantörténetévé nőtte ki magát februárra, nem kis mértékben elősegítve mind az LMP, mind pedig a Jobbik ekkoriban kibontakozó kampányát, amelyet amúgy mind a „két friss erő” a korrupcióellenesség fontosságára épített fel. Keresve sem találhattak volna maguknak Hagyónál megfelelőbb és hatékonyabb

kampánymenedzsert. Az azonban nagyon érdekes, ahogyan Hagyó visszaléptetése, valamint Demszky főpolgármester jobb keze, Mesterházy Ernő őrizetbe vétele után az egész ügy olyan hirtelen tűnt el a hazai média címlapjairól, ahogyan odakerült... (Hátha később, már az őszi nehézségek idején esetleg sokkal hasznosabb szerepet is betölthet még...)

Február elején eleve kitüntetett fontosságú kampányeseménynek ígérkezett Orbán Viktor szokásos „évértékelő” beszéde, amely természetesen ebben az évben sem értékelés, sem „év” nem volt, hanem az, aminek mindenki várta: kampánynyitó. Illetve, nem egészen ... Külsőségeit, fogadtatását tekintve persze az lett; hívei, ellenfelei, meg az elemzői had megpróbálta ízekre szedni, megkísérelte megtalálni benne nemcsak a kampánystratégia alapvető üzeneteit, hanem már a várható győzelem után kirajzolódó kormányzati elképzelések körvonalait is. Nem lett annyira radikális, mint amennyire a szocialisták hallani szerették volna, ezért a vártnál sokkal kisebb támadási felületet nyújtott. Nem lett még annyira sem konkrét, mint amennyire legalább az elemzők, a nyugati megfigyelők szerették volna, ezért továbbra is kénytelenek megvárni a valóságos, a választások után hallható programot. S nem lett annyira gyújtó hangú, biztató, mint amilyenek a korábban megszokott törzsközönség remélte, sőt, még a megszokott oldalvágások is elmaradtak: a regnáló kormányzatot például egyáltalán nem piszkálta. Talán azért, mert az ekkoriban mért szimpatizánstábor olyan méreteket öltött, amelynek egységét, kitartását bármiféle sulyokvetéssel is csak veszélyeztetni lehetett volna. Ha valami egyértelmű irányt ki lehetett a beszédből hámozni, az leginkább a Jobbik megerősödéséből származó veszélyeknek szólhatott. Ezt a szálát aztán igyekezett is minden érintett fél kihasználni, s utóbb kiderült, nekik lett igazuk. A február 5-ei Orbán-beszéd sokkal inkább volt a választási győzelem utáni köszöntés és köszönet, semmint kampányprogram-adás. Talán azért is, mert e kampánynak már nem kellett program, a Fidesz szemszögéből nézve ekkorra már csak egyetlen egy fontos mozzanat maradt: őrizni a tábor méretét és választási eltökéltségét. S a győzelem méretét e februári hétvégén már csak a Jobbik váratlanul lendületbe jött kampánya veszélyeztette.

Az MSZP mindebből nem sokat vett észre, s a két héttel később kibontakozó szocialista kampány éppen akkor kezdett a Fidesz és a Jobbik egységére, egy és ugyanazon politikai táborhoz tartozásából fakadó veszélyekre hivatkozni, amikor a mindennapi hírek már éppen ennek az ellenkezőjéről tanúskodtak.

Paradox módon az Orbán-beszéd hatásmechanizmusait éppen egy másik Orbán-produkció rakta zárójelek közé. Február 17-én egy újonnan - ez év januárjában – alapított jobbközép/konzervatív irodalmi és kulturális hetilap, a Nagyítás – számomra máig nem teljesen világos motívumok okán - nagy terjedelemben közölt egy olyan Orbán Viktor-beszédet, amelyet a pártelnök még az előző év szeptemberében mondott el Kötcsén, a” polgári erők” kulturális elitje előtt. A szerkesztőség bevezetője szerint azért közölték majd félévvel később ezt a beszédet, mert a maga idejében „visszhangtalan maradt”, de még fontosabb lehetett az a szándék, hogy megmutassák: alaptalanul vádolják a Fideszt azzal, hogy nincs semmiféle programja. Lett is nagy-nagy riadalom... Merthogy az elemzők/kritikusok ezúttal viszont programként fogták fel ezt a félévvel korábbi Orbán-beszédet, és beleláttak olyan hosszú távú politikai programot is, ami ebben a szövegben, abban a formában egyáltalán nem szerepelt benne úgy, ahogyan beleértették. Ez a beszéd lett volna annak a bizonyítéka, hogy a Fidesz — mellőzve a demokratikus rendszert - évtizedekre akar berendezkedni. Ezzel szemben Orbán azt a jelenséget kezdte feszegetni, amit néhány elemző, e sorok írója is, már egy éve megpróbált vázolni. Nevezetesen, hogy az évtizede megszokott jobb/bal –versengésre alapozott struktúra felbomlott, és a helyén egy egészen más szerkezetű háromszög-alakzat kezd kialakulni. S – igaz, meglehetősen elnagyoltan - felvázolta ennek a változásnak néhány lehetséges politikai, kulturális, mentalitásbéli következményét is. Más, legitim program híján a publicisták kampányharcosabb része úgy vettette magát rá e kötcei beszédre, hogy néhány nap múltán már észre sem lehetett venni az írásokból: ki az, aki egyáltalán olvasta ezt a beszédet, s ki az, aki csak a beleértelmezett félelmekkel találkozott. Február 17. után élte meg az ideai kampány egyik kitüntetett alaptémája a másodvirágzását: a kötcei szöveg megint jó alkalmat teremtett a kétharmados többséghez fűződő rém- és lázalmok iparszerű előállítására. Ezúttal azonban annyival lett konkrétabb e témakör irodalma, amennyivel e félelmeket alá lehetett támasztani a beszédből kihámozható sejtetésekkel. Illetve, ennél valamivel többről volt szó.

Ezen a hétvégén – február 20-án – tartotta meg az MSZP a maga hivatalos, jóval korábban meghirdetett kampánynyitó csúcsrendezvényét a SYMA csarnokban. Ez az alkalom tűnt megfelelőnek annak deklarálására is, hogy ezt a pártot vitathatatlanul Mesterházy Attila fémjelzi. Ki is használtak minden kínálkozó alkalmat annak súlykolására, hogy mind a program, mind a jelölt ÚJ. A plakátokon is ez a jelszó jelent meg ezek után: új a jelölt, új a program, s maga az újdonságként tálalt - amúgy hosszú hónapok óta köztudottan miniszterelnök-jelölt – Mesterházy is minden tőle telhetőt megtett annak érdekében, hogy őt

tényleg valami újdonságnak lehessen elfogadni. Igyekezett dinamikusnak, fiatalosnak és nagyon határozottnak mutatkozni.

A bemutatott program nem érdemel több szót, mint az ekkoriban megismert többi párté – legfeljebb annyiban lehetett szocialista jellegűnek tartani, amennyiben sokkal több volt benne a megfogható, a konkrét nagycsoportok helyzetére lebontható osztogatási ígélet. Ha a szocialisták fognak kormányozni..., de mindenki tudta, hogy nem ők jönnek. Hanem ők mennek. Ezért nem csoda, hogy az ígéretek még politikai ellenfeleik sem tartották behatóbb kritikára érdemesnek. A program szakmai alapjaiban nem volt nehéz felfedezni Bajnai Gordonnak a Népszabadság hasábjain – két nappal korábban – publikált „A józan ész politikája” - címet viselő politikai hagyaték lényegi elemeit. Olyannyira nem, hogy a többszörösen emlegetett kétezer milliárd forintnyi – a következő négy év során megtermelődő leendő – forrás felosztásában úgyszólván teljes mértékben a miniszterelnöki instrukciókat követték. Bajnai a következő héten megtartott szesz- és cikluszáró parlamenti ülésen is elmondta mindezeket, kormányfői idejének leghosszabb beszédében. Csakhogy a kormányfő roppant alaposággal felvázolta azt is, hogy a jelenlegi gazdasági helyzetből micsoda önfegyelemmel, miféle önkorlátozásokkal, és a jelenlegi közgondolkodással sok tekintetben szembe menő döntések sorozatával lehet kitörni. Ezek a kényelmetlenségek már nem fértek bele a szocialista kampányprogram kereteibe, s erre még az sem lehetett megfelelő válasz, hogy a Fidesz ez idő tájt szintén hallgatott ugyanezen nehézségek megoldhatóságáról.

Mesterházy – valamint a többi felszólaló szocialista vezető – mondandójába azért bekerült a néhány nappal korábban megjelent kötcsei beszéd miatt kitört félelmek világa. Deklarálták magukról ugyanis azt, hogy egyedül a szocialisták lennének a demokratikus értékek, keretek megőrzésének garanciái, mert a Fidesz által körvonalazott világbépből a demokrácia felszámolása következik. Ez az egyoldalúan kijelölt szerep nemcsak azért problematikus, mert a legfőbb ellenféltől elvitatja a demokratikus résztvevői pozíciót, hanem azért is, mert a versenyben lévő többi pártot is kiszorítanak a demokrácia garáncióinak sorából. Meglehet, ezt a tévedést akkoriban észre sem vették, a többiek azonban igen, s ki is kérték maguknak ezt az egyoldalú szereposztást.

S ezen a ponton kell megemlékezni arról, hogy lényegében ugyanezekben a hetekben szerveződött/alakult/formálódott Gyurcsány Ferenc lehetséges újraaktiválásának néhány fontos kelléke is. Részben azzal, hogy eleinte csak zárt, félig nyilvános összejöveteleken kezdte el meghirdetni a maga - Mesterházyéhoz képest sokkalta radikálisabb –

kampánystratégiáját, melynek lényege a Fidessel, s az egész jobboldallal szembeni könyörtelen harcból, valamint a másik oldal által megjelenített lehetséges veszélyeknek a végtelenségig való feltupírozásából adódott. A zártkörű találkozók elmondott harcias beszédeknek előbb-utóbb nagyon is széles nyilvánossága lett, s csak idő kérdése volt, hogy Gyurcsány Ferenc mikor fog magának valóban széleskörűnek mondható nyilvános terepet is keresni. Gyurcsány szelleme egyébként is erőteljes hatást gyakorolt a baloldali médiatérfelre. Páratlan médiaaktivitást kezdett kifejteni az a szűk körű csoport is, amely korábban mindenféle fenntartás nélkül elfogadta a gyurcsányi magyarázatokat; az általuk elérhető fórumokon elemi erővel kezdték sugallni GYF kampányüzeneteit. Az ATV, a Klubrádió, a 168 óra, a Népszava ezekben a hetekben megtelt annak a néhány embernek a vég nélküli jajveszékével, akiről köztudott volt a bukott pártelnök/miniszterelnökhöz való szoros vonzódás.

(Ebben a médiarohamban e sorok írója is erősen érintett lett, mivel február elején, néhány helyen, főként interjúban és nyilvános előadásokon megfogalmaztam a baloldali kampánnyal kapcsolatosan néhány olyan kritikát, amelyben éppen a visszatérni igyekvő gyurcsányi tételeket bíráltam. Lett is ebből annyi cikk, kritika, támadás, vezércikk ellenem két hét alatt, mint eddigi életemben még tán sohasem.)¹

Február végén világosan lehetett látni, tapasztalni, érzékelni, hogy a Fidesz kampányát ki és milyen megfontolások jegyében irányítja. Ezt a kampányt okkal és joggal lehetett bírálatokkal illetni, amit a korabeli média meg is tett. Február végén azonban korántsem lehetett megmondani, hogy az MSZP kampányának kik az irányítói, mi lenne a fő üzenete, s mi lenne a viszonya a szocialista párt belső erőviszonyainak tagolódásával? Hat héttel a választások előtt az elemzők legalább háromféle MSZP-kampánystratégiát láttak kirajzolódni.

¹ Ekkor- 2010 év elején- még fogalmam sem lehetett arról, hogy a korabeli kritikák egyáltalán nem halnak el majd a kampányidőszakkal, hanem egy körül határolható politikai szubkultúrának köszönhetően több mint egy évtizeden át kénytelen leszek ezeket rendre visszahallani. Többször is, nyilvánosan is vitattam ekkoriban azt a gyurcsányi kampányüzenetet, miszerint a legfontosabb feladat megakadályozni a FIDESZ lehetséges kétharmadát. Mindezt két okból tettem. Egyrészt azért, mert úgy véltem, hogy az első két évtized koalíciós kényszerei után kifejezetten hasznos lehet, ha egyetlen párt viseli a kormányzati felelősséget, mert nem lesz majd lehetőségük másokra tovább mutogatni. Másrészt úgy véltem, hogy ez a negatív jelentésű üzenet egyáltalán nem orientálhatja a választót semmiféle pozitív döntésre, ugyanis nem lesz a fülkében olyan kérdés, amire ezzel az instrukcióval tudna válaszolni. (Nem kérdezheti meg a bizottságtól, hogy „megvan-e már a kétharmad...?") Ezek után a későbbi DK elkötelezett hívei sok éven át fontosnak tartották a fejemhez vagdosni azt, hogy „én csak fogjam be a szám, mert én hoztam az ország nyakára a Fidesz kétharmadát...” Eleinte nem értettem e képtelen túlértékelttség valódi okait, s csak később jöttem rá, hogy e számonkérések valódi funkciója a Gyurcsánnyal szembeni, bármiféle egyéb, kritikai megfogalmazásaimnak a helyből történő hiteltelenítése. Hanem a kétharmad, a későbbiekben valóban történelmi tragédiához vezetett, de ezt akkor, 2010 koratavaszán aligha lehetett előre látni. S utólag már én is okosabb lettem, mint ahogyan ez majd a következő 43 részből is kideríthető lesz...KL. 2021 02.12.

- A kampány első változatában megpróbált az elmúlt nyolc év sikereivel operálni, de akkor be kellett volna emelni - legalább illusztrációként - Gyurcsányt is a kampányba. Ezt viszont már azért sem akarta a vezetés, mert attól tartott, hogy visszajövele megosztaná a pártot éppúgy, mint a maradék szavazóbázist. Megpróbálkoztak tehát valami olyan, sterilizált sikerpropagandával, amelyből kihagyhatónak vélték a két korábbi kormányfő vitatható teljesítményét.

- A szocialista kampány második változata megpróbált olyan optimista jövőképre építeni, amely legalább a Bajnai-kormány legutolsó egy évben felmutatott válságkezelési sikereiből levezethető. Ebben viszont aligha lehetett GYF kulcsszereplő, Bajnai meg deklarálta nem akart a kampányban húzóerő lenni. Kézenfekvőnek látszott tehát, hogy ez legyen az „új jelölt/új program” igazi terepe, vagyis ez lehetne Mesterházy saját politikai brandje.

- Harmadik megoldásként a szocialisták a demokrácia egyedüli védelmezőjének alapvető kampányüzenetté formálásával kísérleteztek. Ehhez mindenképp szükséges volt a már kétszer bevált Orbán-diabolizálás. Ám a 2010-es OV-val nem lehetett ugyanazzal a hatékonysággal riogatni, mint korábban. Maradt, mint kézenfekvő megoldás a Jobbik miatti – egyre növekvő és indokolt – félelmekre építeni, s azt sulykolni, hogy a Fidesz és a Jobbik között nincs is lényegi különbség, sőt, a kettő ugyanazt a veszélyt jelenti. Ehhez a változathoz viszont nagyon is szükséges lett GYF reaktiválása, pontosabban szólva: ennek a változatnak a kizárólagossá tételéhez fűződött elemi érdeke a megcsappant méretű, ám nagyon is hatékony gyurcsányista csoportosulásnak.

4. Hat héttel a választások előtt - körkép március elejéről

Időközben megkezdődött a kampány egyik különleges epizódja, a kopogtatócédulák utáni hajszája. Ezt a fázist az elmúlt húsz évben számtalan kritika érte már, de az ideik mindent felülmúlóan kétséges elemekkel bővült. Már négy évvel ezelőtt is megfigyelhető volt a két nagy párt elképesztő harca azért, hogy a kopogtató cédulák gyűjtését egyfajta előválasztásként, s a lehetséges szavazóbázis előzetes mozgósításaként fogják fel. 2010-ben leegyszerűsödött ez a küzdelem, mert a Fidesz olyan hálózattal, aktivitással, apparátussal

halászta le a cédulákat, hogy a többi jelentős párt számára már-már maga a teljes körű listaállítási is körülményesen elvégezhető feladattá vált. A Jobbik és az MSZP – később már szót sem érdemlő nehézségekkel, de - megfelelő időben teljesítette ezt a közbenső feladatot. A többieknek mindez azonban váratlanul nagy akadállyá nőtte ki magát. Március 10. körül szinte állandóan arról lehetett hallani, hogy – megfelelő számú egyéni jelöltek híján - mind az MDF, mind az LMP számára megoldhatatlan lesz a húsz területi lista felállítása. S nem feltétlenül azért, mert szerte az országban ne lettek volna kellő számban híveik, hanem mindenekelőtt azért, mert a három, egyenként is nagy-nagy aktivista hálózattal rendelkező párt egyszerűen elvitte előlük a cédulákat.

Idővel ez a probléma leegyszerűsödött az MDF nyilvános gondjává, s március 15. táján nem annyira a nemzeti ünnep lett a vezető hír, hanem annak az esélynek a taglalása, miszerint az MDF már lehet, hogy elvéri a listaállítási fázisban. Ez a késélen táncoló helyzet rettenetesen kiélezte az egyébként is nagyon törékeny belső koalíció belüli konfliktusokat. Hirtelen mindenki elkezdte féltetni a maga - korábban biztosnak látszó - listás helyét, s mindegyikük joggal aggódott. A lehető legszélesebb nyilvánosság előtt folytatott belső pártviták viszont tovább rontották a helyzetet.

S ahogyan ilyenkor ez lenni szokott: hirtelen mindegyik párt úgy gondolta, hogy a lehető legkevésbé érdekeltek az MDF újbóli parlamenti jelenlétében, s azokon a fórumokon, ahol erre módjuk nyílt mindannyian igyekeztek az MDF helyzetét tovább nehezíteni. Különböző okokból, de a talpon maradt négy párt mindegyikének hirtelen nagyon fontosá vált az a 20 mandátum, amit az MDF megszerezhetett volna. A legeslegutolsó pillanatokban az MDF végül tudott annyi jelöltet előállítani, ami az országos lista felállításához - s így a reájuk mindenütt adható listás szavazatok esélyéhez - szükséges volt, de a lényeg úgy vélem már ekkor eldőlt. Az a potenciális szavazóbázis, amely még februárban is bennük látta volna a „legkisebb rossz” megoldását, a kényszerű cirkuszok nyomán megkezdte szavazata címzettjének újbóli átgondolását.

Nagyjából ezek a - március 10-25-e közötti - napok voltak azok, amikor az LMP és az MDF közötti élet/ halál verseny végérvényesen eldőlt. S még egy apró adalékként azt is érdemes felidézni, hogy az LMP iránti felfokozott médiaérdeklődés szintén március elején öltött olyan arányokat, amikor ez a – szinte semmiből előkerült – párt reális kiváltási

lehetőségként komolyabban felmerült. Ekkoriban kezdtek velük olyan terjedelemben, részletességgel és gyakorisággal foglalatzkodni, mint a másik három nagy párttal.

Párhuzamosan mindezen folyamatokkal zajlott egy másik, s a végeredmény alakulása szempontjából nem kevésbé fontos és érdekes csatározás. A Népszabadság február 20-ai számában a 2. oldalon egy egész oldalas összeállítás jelent meg ezzel a - meglehetősen nagy betűtípussal szedett - címmel: *Már nem az MSZP az elsőszámú ellenfele a Fidesznek?*

S a kérdésre az oldalon olvasható írások, tudósítások, elemzések viszonylag egyértelmű válasszal szolgálnak: bizony, nem. Hanem a Jobbik. A kora tavaszi kampánynak valószínűleg ez lett a legnagyobb meglepetést szerző fordulata. Arra nagyon sokan számítottak, hogy a választások után megalakuló új parlamentben esetleg a Fidesz és a Jobbik közötti konfliktusok minden más egyéb ütközeti lehetőségénél erőteljesebb jelentőségűek lehetnek. Arra viszont senki sem, hogy ez az ütköző zóna már a választások előtt elérheti az érettségnek azt a fokát, amikor a Fidesz kénytelen lesz a Jobbik egyre növekvő népszerűségével szemben valamit tenni. Hiszen a Jobbik népszerűség-növekedése olyan erővel érinti a hagyományos Fidesz-tábort is, hogy a remélt kétharmad innét kerül veszélybe. Ez történt a tavasz kezdetekor, s eleinte mindebből annyit lehetett érzékelni, hogy Kövér László a gyűléseken tanúsított megnyilvánulásaiban többször kelt ki a Jobbik ellen, mint amennyiszer a szocialistákat szidta. A március 15-ei ünnepi rendezvényeken már egyértelműen a két párt közötti erőpróba dominált. A különböző kutatóintézeti jelentések is rendre azt mutatták, hogy az ország keleti felében a Jobbik már a Fidesz egyértelmű vezető pozícióit veszélyezteti.

A kezdeti üzenetések márciusban felváltotta a kíméletlen politikai küzdelem, s azok a médiaorgánok, amelyek korábban úgyszólván egyedüli propagátorai voltak a Jobbik eszméinek, most hirtelen váltással sorozatban leplezték le a szélsőjobb pártalakzat mögött megtalálható nagyon is gyanús kötődéseket, finanszírozási anomáliákat, a vállalhatatlan alakok előéletét. Ez a küzdelem egészen a választások napjáig váltakozó hevességgel zajlott, s e sorok írójának az a gyanúja, hogy a Fidesz stratégiájába ezen a tavaszon váratlanul belekavart ez a váratlan fejlemény. Egészen március elejéig a rendőrség, az ügyészség és a bíróságok – mintha csak sztahanovista versenyt vívtak volna - futószalagon szállították a korrupciós ügyeket, aztán ez a nagy-nagy hullám meglepően hamar lecsillapodott, szinte el is halt.

Feltételezéseim szerint azért, mert az ügyek többsége egy idő után a Jobbik „*Húsz évet a húsz évért*” - nevet viselő kampányának sikerét szolgálta. A szocialista párt népszerűségvesztése meg egyébként is elérte már azt a mélypontot, ahol már semmiféle veszélyt nem jelenthetett a Fidesz kétharmadára. Ezért a kampány legutolsó két-három hetében szinte semmit sem hallhattunk az addigra már ezerszer bemutatott és bevezetett nagy ügyekről sem. Pontosabban szólva: a kampány végén a Fidesz több képviselője bemutatott egy-egy olyan listát, ami némi változásokkal, de tartalmazta mindazon ügyek sorrendjét, amelyeket majd *a választások után* azonnal ki kell vizsgálni. Ebben a hangsúly a választások utáni időpontra volt, vagyis nem szűnt meg az adott ügyek utáni heves érdeklődés, csak éppen a súlypont tevődött át az új rend időszakának kezdetére.

5. Kampánystratégiák és változások az utolsó három hétben

Az utolsó húsz-huszonöt napra láthatóan felkészült mind a három nagy párt kampányvezérkara, s az addig szétszórtan, elemeiben összerakható kampány-elképzeléseket többé-kevésbé egységes mondanivalóvá rendezték.

A Fidesz mondanivalójának a középpontjában a centrumpozíció hangoztatása volt: hozzájuk képest mind a szocialisták, mind a Jobbik szélsőséges pártoknak minősülnek, olyanoknak, amelyekre kormányzati felelősséget nem lehet bízni. Következésképpen egyedül ők lennének a leendő kormányzás kizárólagos letéteményesei. (Ehhez képest márciusban megismert programjuk meglepően kevés konkrétumot tartalmazott, illetve azt a megoldást választották, hogy az egyenkénti fejezetek személyekkel történő megjelenítésével azt sugallták, mintha már a leendő tárcák felelősei vallották volna meg a maguk kormányzati filozófiáit. Szokatlan megoldás volt, a kritikusok és az elemzők nem is tudtak vele mit kezdeni.) „*Csak a Fidesz*” - képezte le a plakátokon és a hirdetésekben is tömör üzenetté ezt a felfogást. Mindenesetre a párt megkezdte az óvatos, ám megállás nélküli visszavonulást abból a pozícióból, amikor még azt szerették volna magukról elhíttetni, hogy az elsöprő győzelem esetén tüstént lesz minden fontos társadalmi bajra megoldás. Az utolsó hetekben nem győzték elmondani, hogy nem tudják a részletes adatokat, nem tudják, mekkora lesz a hiány, mit fognak örökölni, mi az, amit még az idén megtehetnek stb. Ennek megfelelően nem győzték hangoztatni a megörökölt helyzet páratlanul kedvezőtlen mivoltát: az ő olvasatukban egy

teljesen tönkrement, leépült, kizsigerelt országot kapnak örökül, olyat, ahol szinte semmi sem működik...

A szocialisták záró kampányában továbbra is érvényesült az a zavaró többszólamúság, amelyre már korábban is utaltunk. Mindenesetre GYF látványos, nyilvános, ám korlátozott hatásokkal járó visszatérése határozottan a radikális tónus irányába mozdította el a párt stílusát, s nagyjából elfogadták azt a szerepfelfogást, miszerint az MSZP a demokrácia fönnymaradásának egyedüli garanciája. Ez a finisben olyképpen finomodott tovább, hogy csakis a szocialisták vezetésével lehetséges a Fidesz kétharmadát megakadályozni, amely - mint tudjuk ... - a demokrácia megszűnését és az egypártrendszer újbóli bevezetését jelentené. Az MSZP már csak azért is megérdemelné a kitüntetett támogatást, mert egyedüli bástyája az antifasiszta összefogásnak és – tudjuk - a Jobbik sem más, mint a Fidesz vadhajtsája, ami aztán majd összenő a parlamentben a szülőjével. S ebben a felfogásban mind az MDF-re, mind pedig az LMP-re leadott szavazatok elvesznének, merthogy gyöngítenék az antifasiszta élharcos leendő pozícióit.

E stratégiában nem volt nehéz felismerni a már 2002-ben és 2006-ban sikerrel felhasznált metódusokat, csak az volt a gond, hogy most az ellenfél nem követett el annyi, s olyan méretű hibákat, amelyeket eredményesen lehetett volna – kellő túlzások segítségével – kihasználni. Nem mintha nem lettek volna ilyen jellegű hibák, de ez alkalommal egyik sem lett olyan jelentőségűvé, hogy kihasználásuk kiválthatta volna a szocialisták elemi erejű gondolatlanságát. S feledtetni tudta volna azt, hogy szerettek súlyosan hallgatni az elmúlt nyolc év kormányzati teljesítményéről.

A Jobbik ezen a tavaszon ráérezett arra, hogy milyen élmény lehet a politikai közbeszéd középpontjába kerülni. Mindenki velük foglalkozott, mindenki hozzájuk akart viszonyulni, a nemzetközi média hazánkról szóló egyetlen mondanivalója is kimerült a Jobbik népszerűsége miatti jajveszékelésekben. (Bozóki András ironikus hangvételű elemzésében némi joggal állapíthatta meg, hogy ennek a kampánynak a végjátékában szinte mindenki egyszerre szerette volna behozni azt a négyéves lemaradást, amivel a Jobbik előtörténetét illették, s ily módon a 2010-es kampány dinamikáját, tematikáját egyértelműen a Jobbik határozta meg. Bozóki, márc. 11.) A párt pedig elkezdett dupla vagy semmit játszani. Mint ahogyan a Fidesznek egyszerre lett – szélsőséges ... - ellenfele a másik két párt, s mint ahogyan a szocialisták számára egykutya lett a két jobboldali párt, így nekik is egyszerre és egyidejűleg

két fontos ellenfelük lett: az MSZP és a Fidesz, amelyek egyszerre felelősek az elmúlt húsz évért, az elvetélt rendszerváltásért, akik együtt képviselik az eltakarítandó/leszerepelt elitet. Lendületben vagyunk, helyre teszünk mindent, lecsukjuk a bűnösöket – mind egy szálig... Ennek a hangulatnak a legérzékletesebb megjelenítője az a metróbeli reklám volt, amelyben felszólították, hogy a tolvaj – mind egy szálig azok, persze - politikusok készítsék elő...nem, nem a bérleteiket..., hanem a kezüket, mert ott várja őket a bilincs.

Március végén a kutatóintézetek adatait értelmező vezetők között is nagy-nagy viták voltak arról, hogy ez a radikális/lendületes/számonkérő kampány milyen határokig lehet sikeres. A többség hajlott annak elfogadására, hogy ez a lendület a Jobbikot beviheti a második legsikeresebb, azaz a majdani ellenzék vezető erejének a pozíciójába is.

Az első fordulót közvetlenül megelőző három hétben, vagyis a szavazói magatartást a korábbi gyakorlatok szerint lényegbevágóan befolyásoló időszakban történt még néhány látványos esemény, s ezek mindegyike alkalmas lett volna az addig kialakult erőviszonyokon történő változtatásra. Ám nem így történt. A kampány végjátékában történtek hatásai nagyjából kioltották egymást, mégis mindegyikük megérdemel egy-egy széljegyzetet, mert viszonylag jól jellemzi az időszak egészének hangulatát, kultúráját és elágazási pontjait. A sok-sok apróbb eseményből azt *a hat mozzanatot választottuk ki, amely együttesen kellő érzékletességgel alkalmas az idej kampány alapszerkezetének, politikai kulturális hangulatának, lefolyásának a legpontosabb megjelenítésére.*

1. A cédulagyűjtés lezárultával, s a sikeres listaállításokkal megismerhettük a pártok teljes személyi kínálatát. A két nagy párt névsora nem sok meglepetésre adott okot, az újonnan jelentkezők esetében meg éppen az volt természetes, hogy jelöltjeik közül a közéletben szinte senki sem számított ismert személynek. Az MDF különleges esetnek minősült, ugyanis még a listaállítás legutolsó pillanatait is beárnyékolta az az áttekinthetetlen személyi és csoportos harc, amely már a megelőző időszakban is jellemző volt rájuk. (E harcoknak a gyökere természetesen abból fakadt, hogy ezt a pártot – a szavazatmaximalizálás reményében - az utolsó hetekben olyan mértékben nyitották ki, hogy a végén leginkább egy nagy –nagy politikai mentőcsónakra kezdett hasonlítani, amelyre igyekezett minden korábbi politikai közegét elvesztő szereplő felkapaszkodni.) Összességében megállapíthatjuk, hogy az idej választások alkalmával a versengő politikusok személye és a személyi összetétel egésze nem tartozott a meghatározó tényezők közé.

3. Hosszas találgatások, várakozások és aggodalmak után GYF mégis kilépett a porondra, március 19-én a Magyar Demokratikus Charta rendezvényén nyilvános szereplést vállalt. Ez a produkció azonban több szempontból is talányos volt. Már az sem volt világos, hogyan illeszkedett ez a rendezvény a szocialista kampány logikájához, mert szinte sehogyan sem. A párt vezetői nem voltak ott a rendezvényen, s az egésznek egyébként is volt valami ellen-kampány jellege: megmutatom nektek, hogyan kell tömegeket megnyerni, hogyan kell tüzet és lelkesedést vinni a hívekbe, hogyan kell kérlelhetetlenül harcolni az esküdt ellenség ellen stb. Megmutatom, hogy kampányviselkedésben továbbra is én vagyok a verhetetlen. Ez igaz is volt, csak hogy elég volt szétnézni a közönségen, mert ez az igazság ekkorra már a csodaváró, nyugdíjas nagymamik aktivitást kereső szférájára korlátozódott. Ők valóban vevők voltak a nyolc év szédületes sikerszériájának látványos felmutatására épp úgy, mint az Orbán elleni élet-halál harc meghirdetésére. Tartalmilag a produkcióról kevés megjegyezni valónknak lenne, GYF kellő nyomatékkal megismételte ugyanis azt, amit a megmaradt – és meglehetősen kicsinyke csoportta összezsugorodott – balliberális értelmiség maroknyi hangadója hónapok óta mániákusan hajtogatott: Orbán szélsőséges és antidemokrata, s a szocialisták a demokrácia egyedüli védelmezői. A másnapi kommentárok nem mulasztották el rögzíteni azt a gyanút, miszerint ez a beszéd és fellépés egyáltalán nem ennek a kampánynak a kedvéért történt, hanem már a vereség utáni bejelentkezés érdekében. Megmutatni, hogy ki lenne a legalkalmasabb személy a leendő Orbán-kormányral szembeni kérlelhetetlen ellenzéki vezér szerepkörére...

Összességében GYF hangos fellépése kétnapos hír lett, a szocialisták esélyein semmit sem javított, viszont felébresztette a jobboldal gyanúját, s három napig megint boldogan, szabadon és felhőtlenül gyurcsányozhattak. Addig sem kérdezhetette őket senki, sem a programjukban található - kiáltó - hézagok felől.

4. A listák felállítása után úgyszólván egyik napról a másikra változott meg az LMP körüli közhangulat. Az igazat megvallva március közepe előtt meglehetősen mérés-kelt érdeklődés övezte ezt a jellegzetesen nagyvárosi/ fiatal értelmiségi szubkultúra-kísérletet, s nagyon kevesen adtak esélyt parlamentbe történő bejutásukra. Március 19. után azonban általános meglepetést keltett, hogy minden

megyében képesek voltak területi listát állítani, s az egyéni jelöltek dolgában sem álltak rosszabbul az MDF-nél. Sőt, a fővárosban például 21 egyéni körzetben lett jelöltjük – míg az MDF iszonyatos kínok és jogviták közepette tudta összeszedni a minimális jelöltszámot. A média érdeklődése ugrásszerűen nőtt meg irántuk, s a népszerűség növekedésében még az sem jelentett gátat, hogy egyáltalán nem voltak a médiában sokoldalúan fel- és kihasználható vezéralakjaik. (Apró, de nagyon is jellemző adalék: a Figyelő c. gazdasági hetilap – amely nem éppen a nyílt politikai elkötelezettségéről lenne híres – április 1-jei számának címlapján, Somogyi Zoltán és Karácsony Gergő címlapfotója mellett azt a kérdést tette fel: *Hol szúrta el az MDF és mitől esélyes az LMP?*) Az érdeklődés és a fontosság tudat növekedésével párhuzamosan erősödött fel a találgatás: vajon melyik oldal segédcapatának kell őket tartani? Szinte naponta jelentek meg a különböző rémhírek, gyanúsítgatások, egyszer a Fidesz trójai falóvának bélyegezték őket, másszor pedig a megszűnt SZDSZ reinkarnációját látták beléjük. Időnként amerikai ügynököknek tüntették fel őket.

Ők meg türelmesen magyarázgatták: sem nem Fideszesek, sem nem szocialisták, hanem mások... Paradox módon a rémes névválasztás ebben a fázisban nagyon jól jött nekik, mert az állandó lejáratási küzdelemben időnként elég volt a párt nevét kimondani, és az is elegendő magyarázatként szolgált: Más. Punktum. A hangulat megváltozásában, s az esélyessé válás nagyon is talányos útján a döntő lökést alighanem az a tény adta, hogy két-három héttel a választások előtt egyre nyilvánvalóbbnak tűnt az MDF várható kudarca. Így az a két-háromszázezernyi választó, aki eddig azt forgatta a fejében, hogy ha minden kötél szakad, akkor mégis csak az MDF-re szavaz, viszonylag könnyen tudott átváltani az LMP mellé, hiszen a korábbi választása sem mély pártkötődésen, hanem a többiek elutasításán alapult.

4. Valami rejtélyes okból az igazságszolgáltatás malmainak sikerült úgy örölniük, hogy a 2007 szeptembere óta előzetes fogva tartásban ücsörgő Zuschlag János - egykori szocialista képviselő - ítéletének kihirdetésére április elején került sor. Ez az időpont hosszú hetekkel korábban már ismertté vált, ezért azt hittem, hogy erre a napra fog koncentrálni és az egekbe emelkedni a korrupció elleni kampányharc, mivel előzetesen is úgy tűnt, hogy az idejű kampánynak ez lehet a legfőbb üzenete. Zuschlag János ügye valamennyi fontos kellékkal rendelkezett: mindenekelőtt szocialista volt, lopott, bünszövetségben tette, a pénz

magukra fordították, az ügy megtárgyalásába bevonható lett Gyurcsánytól Mesterházyig a mai vezető/kormányzó elit, s a média évek óta minden egyes tárgyalási napon megismételhetette ezeket az elemeket. A Kampányok Istene ezt az egész eljárást ideális tantörténetnek teremtette, megfelelő időben és tálalásban. Ehhez képest az ítélethirdetés és az egész ügy szinte alig kapott megfelelő figyelmet. Minden egyes megszólaló a büntetés mértékén lepődött meg. Teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a nyolc és fél évet mindenki sokallta. Azóta persze edzettebbé váltunk, a vádlottak által eltüntetett pénz nem ér fel egy közepes nagyságrendű bkv-s végkielégítés összegével, mégis, utólag is meglepő, hogy ez a látványos per/ ügy/ítélet korántsem lett olyan erejű kampányadu-ász, mint amilyennek előtte ígérkezett. Vajon, miért? Talán a társadalom, a média telítődött eddigre már a korrupciós ügyekkel? Talán a Fidesz ebben a fázisban már jobbnak látta inkább visszafogni a korrupciós tematikát? Nem kívánta ezzel sem tovább erősíteni a Jobbik – amúgy is – túlzottan megerősödött pozícióit? Mindenesetre a várt nagy-nagy ösztűz elmaradt.

5. S nemcsak ez maradt el, hanem a korábbi kampányok legszórakoztatóbb, legnagyobb népszerűségnek örvendő eleme: a pártvezetők és/vagy kormányfőjelöltek vitája is. A Fidesz tudatosan kikerült minden olyan kihívást, amelynek apropóján Orbán Viktornak bárkivel vitatkoznia kellett volna, s ezt leginkább azzal az indokkal tehette meg, hogy – nem látni a valós ellenfelet... Van egyfelől a Fidesz, amely eleve népszerűbb, mint az összes többi párt. S vannak a többiek... Ha akarnak, akkor vitatkozzanak csak egymással, egy szinten vannak... Nem állíthatjuk, hogy alaptalan ez az érvelés, csak éppen mélyen antidemokratikus és arcpirítóan megtagadja az eddigi kampányoknak azt a szokásrendjét, amelynek kialakításban a Fidesznek is nagy szerepe volt. Egykoron.

A választások első fordulója után Orbán Viktort – nemzetközi sajtótájékoztatón - a leendő kormány összetételével, első lépéseivel kapcsolatos teendőiről faggatták. Ő azzal hárította el az egyenes válaszokat, hogy tiszteletlenség lenne a választók akaratát semmibe véve, már akkor kormányzati pozícióból beszélni, amikor még hátra van a második forduló. Ezzel azt üzentte, hogy ő nagyon tiszteletben tartja a választói akaratokat. Ez rendben is lenne, szimpatikus is ez a hozzáállás, csak hogy az elmaradt viták helyett is illett volna a választók elemi tájékozódási igényeit „tiszteletben tartani”. Bármekkora is egy párt előnye a közvélemény-kutatók mérései szerint, azért a megmérettetést maga a választás jelenti. Ebben a folyamatban igenis jár a választónak az a jog, hogy megismerje a legesélyesebb jelöltek elképzeléseit. S nemcsak a

szórólapok, plakátok, üzenő füzetek, saját közönség előtt tartott beszédek jegyében – mert ezek mind-mind egyoldalú kommunikációs források, a meggyőzés jól ismerten egyirányú eszközei. Hanem járna még a VITA is, az a szituáció, amikor az ellenérdekű felek kíméletlen élességgel mutatják ki riválisaik mondanivalójának gyöngye pontjait is. (A vita elmaradásának okait, körülményeit, s lehetséges következményeit kimerítően megírta Kozák Márton - aki egyébként hosszú évek óta tagja az MTV kuratóriumának -, s nagyszámú érvei közül ezúttal meglegyszünk egyetlen szempont megidézésével: egy esetleges Orbán-Vona - élő vita ezerszer többet elárulhatott volna a két párt konfliktusos viszonyáról, mint száz meg száz vitacikk. Egyetlen Bokros-Orbán-vitából sokkal többet tanulhatott volna a választó a különféle gazdaságpolitikai alternatívák esélyeiről, mint számtalan egyéb választási műsorból. *Kozák Márton: 150 perc. Vita nincs. A köztévé és a választás. Magyar narancs, 2010. ápr. 8.*)

6. S még egy elvetélt kísérletről.

A szocialista párt 2002-ben és 2006-ban is nagyrészt megélt ellenfele hibáiból, a legutóbbi kampány hónapjaiban pedig mást sem tett, mint várta, várta a Fidesz különböző hibáit, tévedéseit, s amikor ezek rendre megérkeztek, akkor kíméletlen aprólékossággal kihasználták a kapott lehetőséget. 2006-ban mást sem kellett tenniük, mint a négy-öt naponként kitermelt túlzásokat, füllentéseket leleplezni és némileg dramatizálni. Mindez elég is volt a győzelemhez, saját kampányt úgyszólván nem is kellett folytatniuk. Ezt a stratégiát az idei évben némileg a Fidesz vette át, túl azon, hogy a korábbról már jól ismert elemeket koncentrálni igyekeztek ismételtetni (korrupció, a rend hiánya, gazdasági és szociális nehézségek, amatőr kormányzás, szavahihetetlenség). Ha akadtak olyan szocialista lépések, melyek beleillettek e fenti sémákban, akkor azokat habozás nélkül kihasználták, egyébként meg nem igyekeztek saját kampánymondandók széles körű terjesztését erőltetni.

A szocialisták esetében annyiban kísértett a múlt, amennyiben megpróbálták a Fidesz vélt és valós kampányhibáit azonnal tupírozni. Már leírtuk az ú.n. januári nyugdíjas-vitát, s a későbbiekben is volt még egy-két vérszegény kísérlet. Az igazi, legutolsó és nagyon ütősnek szánt akciót azonban a legutolsó hétre időzítették, s napra pontosan olyan tájolóval, hogy az a legjobbkor, a kampánycsend előtti pillanatokban hasson, akkor, amikor már nem lesz remény kellő erejű ellencsapások megindítására. E tantörténet magán hordozza az idei szocialista kampány összes vonását, megmutatja a korlátait, s kellően illusztratív a mechanizmus

egészére nézve is, ezért megérdemli, hogy lépésről–lépésre, mint egy esettanulmány aprólékos vázlatként mutassuk be.

1. lépés. Szerdán a Kuruc. Infón megjelenik egy megosztott felvétel, amelyen Kubatov Gábor, a Fidesz kampányfőnöke – mintegy hét hónappal korábban !!! – egy zárt ülésen arról tájékoztatta a maguk aktivistáit, hogy megbízható nyilvántartásuk van nemcsak a saját szavazóikról, hanem azokról is, akik nem reájuk szavaztak/szavaznak. (Tartalmilag ezúttal nem merülnék el a vitatható részletekben: nem derült ki pl. az, hogy ez csak az egykori, pécsi időközi választásokra volt igaz, vagy általában is? Arra sem vesztegetnék sok szót, hogy az egész állítás egetverő marhaság, a kampányfőnök feltehetően nagyképűsködött és nagyot akart mondani, amit állít, azt általában is képtelenség megvalósítani stb.)

2/a. lépés. A szocialisták feltűnő gyorsassággal és meglepő szervezetséggel reagálnak: a szerda délutáni hirtelen megjelenést követő 36 órában a következőket teszik:

- GYF egy könyvbemutató ürügyén már erről a hatalmas veszélyről beszél - a Fidesz nyilvántart minket, s ebből miféle egzisztenciális gondjaink lesznek. (Néhány tv híradójába estére természetesen ez a néhány mondat kerül be - a bemutatott könyvre már senki sem emlékszik...)

- az MSZP feljelentést tesz
 - = az OVB-nél,
 - = a BRFK-nál,
 - = a főügyészségen.

Ezek mind-mind külön–külön is legalább egymondatos hírek, a veszélyekből fakadó kommentárokkal egyetemben, valahol, valamilyen híradókban.

- A Societas-nevű – szocialista ifjúsági szervezet – tagjai tüntetést szerveznek (csütörtökön!!!) egy Orbán-beszéd helyszínén, ahol előre nyomatott trikókon kérdezik, hogy ők is rajta vannak-e Kubatov listáin? Ez is bulvárhír lett, ezt nagyon jól lehetett vágóképekben is mutatni.

- Kovács László rendkívüli sajtótájékoztatót tart, ahol elvárná - fel is szólítja – a köztársasági elnököt, hogy az eset súlyosságára tekintettel – ő is foglaljon állást, nyilván elítélő jelleggel...

- Szili Katalin is sajtótájékoztatón mutatja be azt a leleplező felvételt, miszerint annak idején Pécssett hogyan csapták be provokátor fideszesek az ő aktivistáikat... (Hol volt eddig ez a felvétel? Miért nem volt fontos eddig e megdöbbentő erejű leleplezésnek a napvilágra hozatala? Miért éppen ez a csütörtök lett a megvilágosodás pécsi napja?)

- a XVIII. kerületben szintén felvételekkel lehet bizonyítani, hogy – megfigyelték és levideózták a szocialista párthíveket, Simon Gábor OS-fotókkal bizonyítja a megfigyelés tényét. (A kérdések nagyjából hasonlóak, mint előbb.)

- A fenti sajtótájékoztatók váltott sűrűséggel, gyakorisággal kerülnek be a média főbb hírei közé, főként a baloldali szimpátiával megáldott fórumok (ATV, Klubrádió, a NOL és a Népszava internetes oldalai, valamint a Stop.hu szentelnek mindezeknek páratlan szélességű felületet. Az esti híradókban a közszolgálatiaknál nem központi hír, a kereskedelmiéknél pedig periférikus jelentőségű esemény. Az ATV esti műsoraiban azonban csak erről van szó.)

A pénteki Népszabadságban a belpolitikai oldalon féloldalas hirdetés hívja fel a demokráciára leselkedő veszélyekre a figyelmet, hatalmas betűkkel a következő olvasható:

- megpróbálom az eredeti hirdetési tipográfia kiemelését érzékeltetni - :

„ A jövő elkezdődött

A Fidesz nyilvántartja azokat,
akik ellene szavaznak”

- és itt jön egy hosszú Kubatov-idézet -, majd:

„De Önnek nincs oka félni, a választás titkos.

Mondjon velünk együtt

szabadon nemet a törvénytelen FIDESZ-re! MSZP”

Most akkor félnék, vagy ne félnék? Ha a választások titkosak, akkor nincs miért félnem, de ha a Fidesz nyilvántart, akkor meg van miért félnem? De ha titkosak, akkor honnét is tudhatná a Fidesz? És ki állapította meg a Fidesz törvénytelen jellegét? Mikor? Hol?

Hamar munka sohse jó...A betűtípusok használatával megpróbáltam teljesen szöveg- és tipográfia-hű módon bemutatni a féloldalas hirdetést. (Egy ilyen jellegű produktum ilyen színvonalon való betervezése, elhelyezése feltehetően nem oldható meg előző este ... Természetesen a Népszavában is látható volt pénteken ez a termék. Este már az ATV-n is látható, s a Klubrádióban is hallható volt hasonló hirdetés. Engem szerdán délután hívott Neumann asszisztense a Klubrádiótól, hogy másnap reggel felhívna otthon telefonon és beszéljünk ennek a Kubatov-veszélynek a kozmikus jelentőségéről élő adásban. Nem vállaltam.)

- Lendvai Ildikó is sajtótájékoztatót tart pénteken, ő meg a pécsi – ú.n. Szili- felvétel miatt tesz feljelentést.

- Mesterházy pénteki – miskolci - kampányzárójának vezérmotívuma a demokráciára leselkedő veszély, s az, hogy csak az MSZP lehet az egyetlen garancia...

- a Demokratikus Charta e-mailen, telefon keresztül tiltakozó nagygyűlést szervez pénteken délutánra a Szentkirályi utcai Fidesz székház elé. Talán sokezer tiltakozót vártak volna, talán valami olyan nagy-nagy eseményt, mint egykoron a Hősök terén, a köteles tüntetésre, amit aztán este minden tévé részletesen bemutathat. De 2010 már nem 2006. Az MTV-ben néhány másodperc, az Atv-ben vezető híradós hír az, hogy kb. százötven szárnyszegett nyugdíjas tüntetett együtt Debreczeni Józseffel és Bauer Tamással. És Gyurcsány? Ő hol van? A kereskedelmi tévék meg sem említik a tüntetést.

2/b. lépés. A Fidesz eleinte bagatellizál, majd a szokásos ellentámadás: a kuruc.info és az MSZP...a két szélsőség együtt támadja a Fideszt. Péntekre már megtalálják az ellenfelvételt, ahol az anonim szocialista aktivista ugyanazt mondja el az MSZP-ről, mint amivel őket vádolják. Ők is feljelentést tesznek az OVB-nél, ez is hír lesz.

3. lépés. Az OVB – némi habozás után – feljelentést tesz csütörtökön. Közben, újabb kuruc.info, újabb Kubatov, újabb feljelentések. Az esti hírekben már minden párt össze-vissza mondja a maga vádjait.

4. lépés. Péntek estére kellene összeállnia a kumulált hatásoknak. A kampánycsendet megelőző este vezető hírének, mindent kiszorító eseményének kellene lennie ekkorra már az összegződő pániknak. Kubatov, az OVB, az LB, a tüntetések, a sajtótájékoztatók, a hirdetések, a Charta, s a többi segédpárt felháborodott reakciói; a kínosan magyarázkodó Fidesszel, s a záró rendezvények megsokszorozott aggodalmai; az aktivisták önkéntes/utcai riadozásai; a szóbeszéd felerősítő hatásai, valamint a ker.tévék színező-hatásvadász kommentárjai stb. stb. Ez lenne/lett volna az Utolsó Élmény, a végső állampolgári benyomás: a rettegett Fidesz, aki mindenkin ott tartja a szemét, aki elől nem menekülhetünk...hacsak...hacsak nem jön egy párt, amely mindenkit meg tud védeni ettől az orwelli világtól. Ez az elképzelés nem volt éppen alap nélküli. Amikor a botrány kitört/kitörték, akkor kb. nyolcszázezernyi biztos választóval számolhatott az MSZP, s legalább négy-ötszázezer lehetett azoknak a száma, akik esetében a csalódás erősebb motívum volt, mint a félelem. S ha az ő esetükben sikerült volna átbillenteni a tartózkodást a félelem felé, akkor a listás eredmény lehetett volna akár 25 százalékos is. Ami az előzmények ismeretében igazán szép siker lett volna. Magamnak a kampányjegyzeteimben azt írtam pénteken este fel, hogy a várható 17% helyett ezzel az akcióval elérhetik a 23%-ot is. Nemcsak a lista 54. helyzettje kerülhet be, hanem még a 65. is. Végül, tévedtem, de azért nem sokat. A 17% helyett majdnem húsz lett, s a pánik-kampány láthatóan hatott, mert csaknem kétszázezernyi szunnyadó baloldali szavazó aktívan reagált, a másik háromszázezerre már kevésbé hatott. Miért? Mert 2010-ben már aligha használható mindaz, ami négy évvel ezelőtt nagyszerűen bevált.

5. lépés. Ha a technikát, a dramaturgiát, a kivitelezés lépéseit, a megvalósítás szervezeti kultúráját részletesebben is szemügyre vesszük, akkor kétféle ősforrás nyomaira akadhatunk. Az egyik, a legendás „köteles beszéd”, amelynek az volt a lényege, hogy a kellő pillanatban iszonyatos erővel értelmezzenek át valami olyan gesztust, amelynek önmagában nem sok értelme lenne, de az átértelmezés révén hihetetlenül értékes és veszélyes kereteket lehet köré építeni. Mindez médiahatékonyság, tempóérzék, némi gátlástalanság és arcátlanság kérdése, amennyiben valakit/valamit olyasmire szeretnénk felhasználni, amihez eredetileg neki ugyan nem sok köze volt, de a lényeg az, hogy spin-ként a jelenség megállja-e a helyét vagy sem? A másik ősforrás ugyanebből az időből származtatható: Mikola István ostobaságainak egészen más értelmezési keretek közé való áttétele, s a magunk jelentéstartományáival történő felépítése. Főként: média-felépítése.

Azt gyanítom, hogy mind a két klasszikus eset nagyjából ugyanannak a néhány fős - meglehetősen zárt csoportkultúrájú – garnitúrának a produktuma lehetett, s ez a mostani Kubatov-affér is feltűnően hordozza magán az egykori termék valamennyi – kizárólagos - szerzői jegyét. S hogy mégsem sikerült? Nos, ennek legalább féltucatnyi oka lehetséges. Egyik sem sorsdöntő, de együtt igencsak komoly megfontolásra készítő.

- Ezúttal csak a balliberális média kapta fel az esetet, s ennek a hallgatottsági/nézettségi köre össze nem volt vethető a négy évvel korábbiakéval. A szinergikus hatások is csak erre az egy zárt körre voltak érvényesek, ott, ahol a választói szándékok már eleve adottak voltak.

- Ezúttal a bulvár- és a kereskedelmi média sokkal távolságtartóbb volt, s nem érezte feladatának a kampány utolsó 48 órájának egyértelmű hangsúlyeltolását. 2006-ban ez nem így volt, ezért a példaként megidézett esetek (a köteles beszéd, illetve a Mikola-őrültség) annak idején sokkal nagyobb hatást tudtak elérni. Azok is hallottak róla, akik semmit sem láttak, hallottak, mert ezekkel a botrányokkal a ker.média betérítette az üres médiatereket is. Most viszont nem.

- A botrány összes végiggondolt elemével együtt beleolvadt a pártok kampányzáró rendezvényeinek emelkedett univerzumába, ahol legfeljebb színezékként hathatott, de meghatározó eseményként semmiképpen sem.

- Szerdán elindított akcióként eleve kimaradt a hetilapok ráerősítő/újraértelmező/vizuálisan is felfokozó hatása, pedig ma már a balliberális médiában ez a szegmens maradt a legerősebb. Erre az ügyre már sem a Magyar Narancs, se a 168 óra, HVG, az És nem reagálhatott, s ezzel a botrány meg lett fosztva a legfontosabb támaszától: a folyamatos értelmezés/framing/átértelmezés/veszélybeszéd/napirend-fontosság-tudat segédeszközeitől.

- Az internetes fórumok szintén nem nyújtottak túl nagy segítséget: pontosabban szólva csak a baráti internet vette komolyan az egész spint. A stop.hu-n /Oroszi Anett/ ápr. 8-án már azzal a hangzatos címmel ünnepelte az egészet: miszerint: *Óriási botrány! Bedőlhet a kétharmad???* *Visszajött az MSZP!* Vagyis a kampánystáb legszebb álmait gondolta azonnal

hírré transzformálni. A Népszava online-on, meg az ATV.hu-n - szintén drámai volt a helyzet: „Folytatódik a fideszes botrány! Újabb leleplező anyag! /vezető hírként./. DrágajóBolgárÚr másnap már arról panaszkodik, hogy a „kertévek sajnálatos módon hanyagolták a hírt” és ez borzasztó... („Nem olyan nehéz balra szavazni”- ápr. 09.)

Az Index-en nem volt vezető anyag, hanem a „kampány - jobb/bal” –oldalakon hozták mind a két párt feljelentéseit, s a terhelő videókat, de olyan távolságtartással, amelyből azt lehetett kivenni: egyik kutya, másik eb....

Az Origo-nál ugyan vezető hír volt három napig, de mind a két párt stiklije az volt, s az anyagok többségéből nem lehetett volna kivenni az óriási tétet.

A Portfolio.hu-n az egész problémakör átszorult az aktuális blogok vitatémái közé, ott aztán gátlástalanul anyázhatták egymás a hívek meg a szkeptikusok is.

Összességében a legolvasottabb netes portálokon a Kubatov-ügy nem állta ki a mindent elsöprően fontosnak minősülő hírcsokor-próbáját, hanem sokkal inkább a fanyalgás, a gyanakvás és az egészséges távolságtartás jegyében azt érzékeltették, mint a ez az egész valami tisztázatlan eredetű, mesterségesen keltett botránynak minősülne. Ez a közöny végül megadta az egész – amúgy jól felépített és hallatlan pártaktivitással kivitelezett – álbotránynak a végső kegyelemdőfést. Az lett belőle, mint az elmúlt négy év szinte valamennyi kormányzati oldalról kezdeményezett hasonló pr-akciójából: nagy hanggal indult, sokat ígérőnek tűnt, s egy-két nap után nyom nélkül enyészett el.

6. lépés. Epilógus. Az első forduló után – április 13-án, kedden - a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette az OVB csütörtöki döntését, mert nem látta bizonyítottnak az eredeti panaszt. Az adatvédelmi ombudsman helyszíni szemlét tartotta Fidesz székházában, s ő sem talált alternatív és jogellenes adatbázist. Ugyanezen a napon az OVB – a Fidesz korábbi panasza okán - feljelentést tett az MSZP ellen is.

Másnap, április 14-én Uj Péter a Népszabadságban gyilkos szatírárt írta az egészről: *ŐS patkány terjeszt kórt* címmel... (S lerakódik, mint a Kubatov keményen, vastagon.)

6. A választási eredmények néhány fontos összefüggése

Korábbi tapasztalatainkhoz képest viszonylag nyugodt körülmények között érkeztünk el április 11-éhez. a nyugalom egészen este hét óra 15 percig eltartott. Ám ekkor – az OVB jóvoltából – kiderült, hogy az eredmények közlésének olyan - első látásra technikai jellegű - akadályai vannak, amelyekre ugyan előre fel lehetett volna készülni, de az érintett szervek nem tartották kellően fontos problémának. Így lett a választások végéből képtelenül botrányos történet. Az ország öt legnézettebb tévécsatornája maximális felkészültséggel várta, hogy tájékoztathassa a lakosságot a választási eredményekről, de ezt nem teheték meg. Mondhatnánk, hogy elvették a győztesektől az örömet, az elemzőktől meg a munkát, s ezt szándékosan tették, ám sajnos nem volt ilyen egyszerű a helyzet. Egyáltalán nem volt szándékosság, sokkal inkább a szervezeti felelőtlenség és fejetlenség.

Az első forduló után legalább öt fontos megállapítást tehetünk.

1. A részvétel nagyságrendje – csaknem 65% - némileg meghaladta a várakozásokat, mert valamennyi intézet inkább 60 % alatti aktivitást várt. A magas részvétel azért is meglepő, mert a győztes kilétét tekintve nem lehetett túl sok az előzetes kétség. A körülményekhez képest magas részvétel főként annak volt köszönhető, hogy az ország keleti megyéiben szokásos alacsony hajlandóság ezúttal sokkal magasabb lett. (S ez bizonyos fokig meg is magyarázza, hogy miért éppen az észak-keleti országrész hét megyéjében ért el a Jobbik átlagosan 20%-nál is magasabb eredményt, amivel egyébként mindegyik megyében meg tudta előzni az MSZP-t.) Ezúttal az ország nyugati és keleti széle között nem volt öt százalékpontot meghaladó a részvételi különbség, noha a pártpreferenciák tekintetében az ország két téréle között meglehetősen nagy különbségeket érzékelhettünk. Az ország nyolc megyéjében a Jobbik bizonyult a második legerősebb pártnak, s ezek – egy kivétellel – mind a Dunától keletre vannak. Az MSZP pedig a nyugati térélen lett az erősebb második párt – Zala kivételével. De a végső eredményt tekintve leginkább a fővárosi 25,33 % – 12,81%-os aránynak lett döntő hatása, azaz, a szocialisták tulajdonképpen a fővárosban verték meg a Jobbikot, s nem vidéken.
2. A Fidesz eredménye meglehetősen összetett képződmény. Egyfelől kétségtelen, hogy ezt a választást már az első fordulóban egyértelműen megnyerték, hiszen a

kormányzáshoz szükséges többséget már így is megszerezték. S az is tény, hogy a 176 egyéni körzetben egy kivétellel ők győztek. Ha nálunk az angol választási szisztéma lenne érvényben, akkor a Fideszen kívül egyetlenegy szocialista képviselő árválkodhatna a parlamentben... Másfelől viszont a kapott 53% kevesebb annál, mint amit hosszú-hosszú ideje előzetesen a Fidesznek mértek. Nem olyan könnyű a különbséget magyarázni. Tény, hogy a választani elment kétmillió hétszáz ezer Fideszes szavazó minden korábbi támogatottsághoz képest sokkal nagyobb nagyságrendű mobilizációs erőt és győzelmet jelentett. S a megmaradt körzetek többségében is csak egészen minimális szavazati többség kellett volna ahhoz, hogy még teljesebb elsöprő győzelmet arathassanak. (A második fordulóban állva maradt 57 jelöltjük közül harmincegynek több mint 45 %-ot meghaladó támogatottsága volt már az első körben is, vagyis kis szerencsével akár 150 körzetben is elsőköros győzelmet arathattak volna...) A nyomasztó fölény ellenére, a részletekbe mélyebben beletekintve, még a totális Fidesz-győzelem idején is sokat mondó a társadalom finomabb politikai tagolódásának néhány igen érdekes metszete.

A második forduló döntésre megmaradt körzetek közül huszonegy Budapesten, a vidékiek közül pedig huszonhárom olyan összefüggő, nagy övezetben van, ahol az Alföld északi része érintkezik a keleti hegy- és dombvidékkel. A fővárosi körzetekben a Fidesz jelöltje mögötti szocialistáknak hiába van viszonylag erős pozíciója, mert további tartalékuk aligha akad. Harmadikként vagy az LMP, vagy a Jobbik 12-15 %-os támogatottságú jelöltje indulhat még, e két párt semmiképpen sem kíván a szocialistáknak szívességet tenni. Ha negyediknek maradtak, akkor sem. Mindenesetre ez a képlet arról is tanúskodik, hogy az országosan egyébként nagyon is egyhangúvá színeződött politikai térkép Budapesten sokkal tarkább jellegű. Itt tartósan lehet azzal számolni, hogy a kétségtelenül domináns Fidesz mögött háromféle, egyenként is középpárti pozíciók kiharcolására alkalmas politikai erő fog egymással – és persze a Fidesszel - tartós küzdelmet folytatni. Az ország északi és keleti felében a Jobbik olyan erejű politikai képződménnyé nőtte ki magát, amely a következő önkormányzati választásokon megakadályozhatja a Fidesz helyi többségét is. Pesten viszont erre leginkább az LMP-nek nyílhat esélye akkor, ha a nagy vereség után a szocialisták nem lesznek képesek legalább egy éven belül talpra állni. A Dunántúl viszont egyértelműen és vitathatatlanul a Fideszé. Csak az arányok érzékeltetése kedvéért jegyezzük meg, hogy a kilenc dunántúli megyében, *összesen* négy választókerületben – két komáromi

és két Fejér megyei körzetben – kell második fordulót tartani, mert a többiben már az első fordulóban is elsőprő győzelmet arattak. Ez a négy pl. annyi, mint a heves megyei állva maradt körzetek száma... Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy a Fidesz páratlan, nagyarányú és vitahatalan győzelme mögött olyan finom területi eltéréseket és tagolódás béli különbségeket figyelhetünk meg, amelyeknek a későbbi politikai folyamatok alakulása szempontjából még nagy jelentősége lehet.

3. A szocialisták eredménye a várakozások körül alakult. A húsz százalékot lényegében elérték, s elkerülték azt a megszegyenülést, hogy a Jobbik kiszorítsa őket a második helyről. Mégegyszer hangsúlyoznánk, hogy ezt mindenekelőtt fővárosi híveik eltökéltségének köszönhetjük. Az első forduló után azonban máris megjelentek azok a belső hatalmi harcok, találgatások, amelyek nagy valószínűséggel a május utáni állapotokat is jellemezni fogják. Mesterházy Attila minden alkalmat megragad annak érzékeltetésére, hogy ő nemcsak a választásokig tartotta magát e párt vezetőjének, hanem arra készül, hogy a későbbiekben tartósan az ő vezetési korszakához lehessen kötni a baloldal újbóli felépítését. Mindezt majd egy olyan frakció élén kell kiküzdenie, amelyben elsőprő többséggel ülnek a Múlt emblematis figurái, akiknek vezetése alatt a baloldal elemeire esett szét. S akikkel már semmiféle megújulás/változás nem lesz hitelesíthető. **Az MSZP igaz problémái április 26. után kezdődnek.**
4. A Jobbik lett ennek a választásnak a nyugati médiasztárja, relatíve jó eredményei kapcsán annyit írtak hazánkról megint, mint a 2006-os őszi tévéostrom óta sohasem. Ehelyütt nincs terünk mindazon félreértések tisztázására, amelyek ezt a pártot egyfolytában körülveszik, mindenestre érdeklődve várjuk, hogy az eddig felmutatott politikai kultúrával, beszédmóddal, szimbolikával, hanghordozással a következő parlamentben miféle helyet lesznek képesek maguknak kiharcolni. Harc lesz ez, nem kétséges. Ám ebben a harcban egyszerre lesz ott a többi párt is, s ettől kezdve megszűnik a Jobbik eddigi leginkább felhajtó és éltető ereje: a párbeszéd-nélküliség előállította/teremtette tétnélküli bátorság, s az ebből adódó népszerűség. Vannak olyan félelmek, miszerint a Jobbik ugyanazt az eszközrendszert fogja használni a Fidessel szemben, mint amit a Fidesz tett nyolc éven keresztül a szoclib. kormány ellenében. Meglátjuk, de valami azt súgja, nem kell a Fideszt féltetni olyan helyzetekben, amikor bármiféle tekintetben veszélyeztetve érzik hatalmi pozícióikat.

Bárhogyan is lesz, annyi bizonyos, hogy a Jobbik erős háttérének további megőrzéséhez az ország keleti/északkeleti részében a régió kétségbeejtő szociális állapota megfelelően komoly háttérrel nyújthat.

5. S végül, néhány mondatot az LMP-ről. A 2010-es választások másik nagy meglepetését ők produkálták. A bekerülésükhöz vezető útról már szólottunk, s számba vettük azt a sok-sok véletlent, amely ehhez a sikerhez hozzájárult, de azt sem árt hangsúlyozni, hogy ilyen szerencséje csak olyan politikai csoportosulásnak lehet, amely megoldozott érte. A politikai konstelláció a választások után is még jó ideig úgy fog alakulni, hogy az LMP bátran menetelhet előre. A Fidesznek nagyon fontos lesz az, hogy a túlhatalma miatti állandó gyanúkeltség közepette legyen egy olyan ellenzéke, amelyet ő is ellenzékszámba vehet, annak tarthat, s akként is bánhat velük, de igazi hatalmi pozícióit aligha veszélyeztetheti. Az elárvult - és az MSZP talpra állásában kevésbé reménykedő - baloldali közönség meg felfedezheti magának a fiatalos, nyugatos, szakszerű, jogvédő és modern pártban a maga jövőképét, a reménytelenségben a reménysugarát. Nem beszélve az SZDSZ egykori többszázézes közönségéről, meg a többi pártnélkülről... Ha legalább úgy viselkednek, mint annak idején – 1990 1992 között - a fiatal Fidesz, akkor ők lehetnek az új nemzedékek tartós politikai képviselői. Igaz, ebben a harcban nagy segítségükre lesz generációs kortársuk, a Jobbik, amely az 1980 után született, s a rendszerváltás eddigi húsz évével meglehetősen csalódott korosztályok másik szószólójává vált. Szociológiailag e két új párt egy töről fakad, s jórészt rajtuk, az ő belső küzdelmükön k múlik, hogy a jövő politikai hangsúlyait hová fogja a történelem tenni.

X X X X X

A jövő bizony elkezdődött, s vadonatúj politikai struktúrában formálódik. A rendszerváltás hagyományos pártrendszere az idei évben végképp felbomlott, végképp kivérzett a kezdetek két nagy, egykoron meghatározó klasszikus pártja, az MDF és az SZDSZ. A harmadiknak adtak némi vérzéscsillapítót, majd meglátjuk, hogy ez meddig tart ki. A Fidesz még idejekorán, s jó érzékkel váltott – többször is, legalább négyszer - a húsz év során. **A legutolsó váltás számukra totális győzelmet hozott, de azt, hogy az országnak mit hozott, csak egy-másfél év múlva fogjuk kielégítő módon meglátni.**

II. Gazdaságpolitikai kilátások a kormányváltás küszöbén

1. 2010. első negyedévének látható gazdasági folyamatai

Az első negyedévi gazdasági folyamatokról 2010. áprilisában még igen töredékes információink vannak. Röviden összefoglalva a következő megállapításokat tehetjük:

- Egyértelműen látszik, hogy jön fölfelé a gazdaság a külső piacok élénkülésének köszönhetően. A kormány is rendre felfelé módosította az ez évre várható GDP dinamikát. A költségvetési alapvetésben szereplő 0,9 százalékos visszaesést először 0,6 százalékra, majd 0,3 százalékra csökkentette – ez szerepel a januárban elfogadott újabb konvergencia programban is -, de legutóbb, februárban már csak 0,2 százalékos visszaesést prognosztizált. A piaci előrejelzők vagy nulla, vagy pozitív tartományba várják az idei GDP ütemet.
- Erősödik a külső infláció is, ami az előző évről áthúzódó árhatásokkal együtt az előző évinél magasabb átlagos inflációs mértékre enged következtetni. Márciusban az infláció szokatlanul magas volt, megugrása meglepte az elemzőket. A felfelé tartó tendenciát azonban nem tartjuk tartósnak az év első felében.
- A termelői árnyomás még alacsony, de a kritikus pontokon már emelkedik az árszint, így a kőolaj-feldolgozásban, és minden ráépülő ágazatban, valamint a növénytermelésben.
- Tovább nő a munkanélküliség, amiben szezonális tényezők is szerepet játszanak. Erre utal, hogy regisztrált munkanélküliek száma márciusban csökkent. A foglalkoztatás csökkenése évi átlagban enyhén mérséklődött.
- A külkereskedelmi mérleg többlete tovább nőtt, a költségvetés hiánya a szokásos szezonális jelzést jelzi, bár aggasztó, hogy a vagyonadót hatályon kívül helyezte az Alkotmánybíróság. Az első negyedévi hiány a teljes évi deficit

kb. 70 százalékát tette ki annak ellenére, hogy a márciusi adat kedvezőbb volt a vártnál. A javulásban az áfa- és az szja-bevételek játszottak szerepet, ami a fogyasztás alakulása szempontjából biztató. A PM számításai szerint az államháztartás pénzforgalmi szemléletű hiánya az önkormányzatok költségvetése nélkül a várható kormányátadáskor, május végén, eléri az egész évre tervezett deficit 82 százalékát. 2002. májusában Varga Mihály úgy adta át a költségvetést, hogy a deficit elérte az egész évre előirányzott 81 százalékát, és feléltek minden tartalékot. Most várhatóan még 150-180 milliárd forintos, fel nem használt tartalék fogja javítani a deficitcél teljesítésének esélyeit.

- A forint árfolyama viszonylag stabil, a 260-270 forintos sávban mozgott az euró a negyedév folyamán annak ellenére, hogy több ízben is csökkentette a Monetáris Tanács az alapkamatot.
- A bankok hitelezési kedve javulóban, a tőzsde tovább élénkült, bár a feltörekvő piacokkal szembeni időszakos bizalmatlansági hullám bennünket is elért (Dubai, Görögország okán).

A Bajnai-kormány elkészítette egy éves ténykedésének mérlegét. Az eredmények pozitívak, ezt minden józan elemző elismeri. A vélemények csak abban különböznek, hogy mit kérnek számon a kormányon. A többség tudomásul veszi, hogy ennyit lehetett kihozni ebben az egy évben, zömében a pénzügyi stabilitás megőrzésére koncentrálva. Ebben elvitathatatlan érdemei vannak a kabinetnek. A másik oldalon állók ezt úgy minősítik, hogy a rövid távú pénzügyi stabilizáláson túl egyebet nem tett a szakértői kormány. Az igazság az, hogy tett, de a hatások később jelennek meg. Elindította a vállalkozói tehercsökkentés pályáját, és komoly reformértékű döntéseket hozott a nyugdíj- és a szociális rendszerben is. Számos intézkedést fogantatosított a foglalkoztatás javítása érdekében is, ami nélkül jóval nagyobb lett volna a romlás a munkaerőpiacon. Az uniós források megszerzésének feltételein könnyített, felgyorsította a nagyprojektek brüsszeli beadását, és forrásokat csoportosított át a foglalkoztatás javítása érdekében. Valamennyi releváns nemzetközi szervezet elismeréssel nyilatkozott a kormány tevékenységét illetően – de hát senki sem lehet próféta a saját hazájában...

2. Az új kormány gazdasági mozgástere

A Fidesz-kormány viszonylag kedvező gazdasági körülmények közt veheti át az ország vezetését. A viszonylagosságot többféleképpen is értelmezzük.

1. A magyar gazdaság pályájának időbeliségét tekintve az elmúlt négy évben nem volt ennyire kedvező a helyzet, mint 2010 tavaszán.
- Ha és amennyiben az őszi beszéd kiszivárogtatása után Gyurcsány Ferencnek nem szavazott volna bizalmat a parlament, és ekkor kellett volna a kormánykerék mögé állnia a jobboldali konzervatív pártnak, akkor az egész gazdaságstabilizáció a nyakába szakadt volna. Akkor nekik kellett volna megküzdeni a költségvetési deficit lefaragásának kényszerével, amit megszorítások, kiadáscsökkentések nélkül semmiképpen sem lehetett volna végrehajtani. (Gyurcsány akkor azért nem lépett vissza, mert úgy gondolta, hogy a stabilizáció nem fog másfél évnél tovább tartani, 2008-ban már javul a helyzet, de 2009-től mindenképpen, vagyis a választások előtt már ismét pozitív gazdasági hangulat lesz az országban. A világgazdasági válsággal nem számolhatott.)
- Ha 2008 őszén állt volna fel az új kabinet, neki kellett volna megbirkózni a globális pénzügyi és reálgazdasági válság valamennyi ránk szakadó elemével: a hitel- és pénzpiacok kiszáradásával, a befektetők bizalmának szinte teljes eltűnésével, az állampapírhozamok egekbe szökésével, a tőzsde összeomlásával, az árfolyam legyengülésével, az állam fizetéseképtelenségének veszélyével.
- Ha 2009 tavaszán a Bajnai Gordon helyett Orbán Viktor alakíthatott volna kabinetet, ugyancsak rendkívül kedvezőtlen körülmények közt lépett volna színre. 2009. január második felétől újabb bizalmatlansági hullám indult a befektetők részéről a feltörekvő országokkal szemben, amikor is – bár már rendelkezünk az IMF-EU-IBRD hitelcsomaggal -, az ország pénzügyi stabilitása a gyorsan romló forintárfolyam miatt ismét veszélybe került.

Mindezen időpontokhoz képest a most alakuló Orbán-kormány kedvező körülmények közt kezdheti meg ténykedését. Vagyis a maguk szempontjából okosan politizáltak akkor, amikor egyfelől ostorozták a szoc.lib. kabinet döntéseit, és követelték a lemondását, másfelől meg ügyeltek arra, ne hogy rossz időben hulljon ölükbe a hatalom. Ha nagyon akarták volna, meg tudták volna szervezni a kormányváltást. Nem akarták.

2. A világgazdaság és a magyar gazdaság fő trendjei 2010-ben többnyire kedvező irányba változnak a válságból való kifelé jövetel útján.

(Növekedési trend) A világgazdaság nagy központjaiban a globális válság 2009. első negyedévében elérte a mélypontját, és onnan kezdve a „V” alakú válság felfelé tartó szárán halad a világ. Erre az évre a legtöbb előrejelző a konjunktúra megindulását prognosztizálja, a világgazdaság egészére 3,8 százalékos növekedést várva a tavalyi 0,8 százalékos visszaesés után. Az unióban a 4 százalékos visszaesést 1 százalékos növekedés követi, de a számunkra releváns Németországban 1,5 százalékos GDP többlet lehetséges. A külső feltételek javulása már a múlt év végétől tetten érhető az ipari export, és általában az export emelkedő tendenciájában.

A magyar gazdaság talpra állása késve indult meg, ami érthető, hiszen a válság egy erősen sebezhető országot ért el, amelynek nem volt módja klasszikus módon védekezni a konjunktúra zuhanásával szemben. A válság mélypontja nálunk valamikor a múlt év II. és III. negyedévére tehető, tehát kb. negyed-féléves fáziskésésben vagyunk az unió átlagához viszonyítva is. S míg másutt az előző negyedévhez képest már két negyedéven keresztül is növekedett a gazdaság, nálunk még 2009 végén sem tudtuk ezt, vagyis a válság végét diagnosztizálni. Feltételezhetően erre 2010. harmadik negyedévében kerülhet sor. A késés okozta elmaradt GDP többletek azonban behozhatók – különös tekintettel arra is, hogy mind a visszaesés, mind a Bajnai-kormány által követett gazdaságpolitika kedvező szerkezetű volt.

A visszaesés szerkezetében azt a sajátosságot találjuk, hogy nálunk a fogyasztás nagyobb mértékben csökkent, mint a beruházás – ami a növekedési alapok szempontjából kedvező. A válságokban általában a beruházások esnek a legnagyobb mértékben, nálunk ennek elkerülésében az uniós források voltak segítségünkre. A fogyasztás viszont nagyon megtépázódott, amiben szerepe volt a reáljövedelmek

esésének, de még inkább a munkaerő-piac romlásának és a hiteltörlesztési terhek megnövekedésének. A forint-árfolyam zuhanása komoly magatartásszabályozóvá vált a háztartások körében, akik ezúttal nem kívánták hitelek felvételével kisimítani fogyasztásukat. Ellenkezőleg, a meglévő kölcsönök törlesztése meghaladta az új hitelek felvételét, amire rég nem volt példa a magyar gazdaságban.

A fogyasztás/felhalmozás arányának – a növekedési alapok szempontjából – kedvezőbbé válásában szerepe volt a Bajnai-csomag tartalmának is, amely heterodox jellegű volt (ennyiben hasonlított a Bokros-csomagra): a felhalmozást, a vállalkozói jövedelmeket preferálta és a fogyasztást, a háztartások forrásait terhelte.

A javuló külső trendekre így várhatóan a vállalkozói szektor gyorsabban tud felkapaszkodni, és ez a beruházások emelkedésében is kifejezésre fog jutni. A fogyasztás tekintetében azonban továbbra is él a háztartások óvatossági motívuma, vagyis a növekedés egészséges szerkezet jelezve indul meg, egyensúlyozó módon és az erősebb növekedési húzóerő mentén, azaz a pálya ismét beruházás- és exporthúzta lesz.

(Inflációs trend) Az előző évi fiskális konszolidáció élt a közvetett adók emelésével, s emiatt a fogyasztói áremelkedés átmenetileg megerősödött. Az éven belüli infláció trendje azonban lefelé tart, és ebből következően a 2011-re várhatóan jelentős defláció prognosztizálható. A Monetáris Tanács kamatdöntéseinél áttekintett és áttekint az inflációs púpon, így az éven belül még további kamatvágás várható. Az év végén a jegybanki alapkamat 4,75 százalékos lehet, ilyen alacsony szintre a rendszerváltás ideje alatt nem volt példa.

A termékek zöménél 25 százalékra emelkedett áfa-kulcs kizárja a további áfa-emelés lehetőségét (a költségvetési hiány csökkentése érdekében) tekintettel arra, hogy az unióban ezt tekintik az áfa plafonjának. A jövedéki adók még emelhetők, de korlátozottan.

(Munkaerő-piaci trend) Ebben nem látunk kedvező változást, csupán annyit, hogy a romlás üteme csökken. A munkanélküliség a válság által sújtott világban mindenütt

megugrott, az USA-ban a 2008. évi 5 százalékról 9,2 százalékra, az unióban 7 százalékról 9 százalékra, és a prognózisok mindenütt további ez évi emelkedést valószínűsítene. Az USA-ban várhatóan 9,9 százalékos lesz 2010-ben a ráta, az unióban 10 százalékos. Ezekkel a számokkal összehasonlítva a magyar adatot az belevág a nemzetközi trendbe, amennyiben a 2008. évi 7,8 százalékos munkanélküliségi ráta 2009-ben 10 százalékra emelkedett, 2010-ben pedig 11 százalékosra várható. 2011-től azonban javulás prognosztizálható a foglalkoztatásban. Erről a nagyon mély pontról, mint ami ma e tekintetben a magyar gazdaságot jellemzi, könnyebben lehet látványos eredményt felmutatni, mint elmozdulni egy stabil, viszonylag alacsony rátáról.

(Egyensúlyi folyamatok) Az elmúlt évben soha nem látott méretű aktívum alakult ki a külkereskedelmi mérlegben, ami számottevően javította a folyó fizetési mérleg egyenlegét is, ami aktív lett. (Utoljára erre 1992-ben volt példa, amikor a cégek mindent kisöpörtek az exportban.) A beáramló nagyobb uniós pénzekkel együtt az ország finanszírozási igénye, finanszírozási képességbe váltott át, vagyis a magyar „növekedéshez” nem vettünk igénybe külső forrásokat, hanem mi hiteleztünk külföldnek. Ez 180 fokos fordulatot jelentett a korábbiakhoz képest, amikor a folyó fizetési mérleg a GDP arányában messze a tolerálható határ fölött volt (7-8 %), s nemzetközi összevetésben is kedvezőnek tekinthető.

Az államháztartás hiánya a GDP százalékában az ESA 95 szerinti mérték alapján – a KSH legutóbbi jelentésére hivatkozva – 4 százalékot tett ki. Ez mindössze 0,1 százalékponttal haladta meg a 2009. júniusában meghatározott deficitcél, amit felett a befektetők természetesen szemet hunynak. Ezzel a hiánymutatóval – az előzetes adatok szerint – az unión belül az ötödik helyen végeztünk, ami rendkívül nagy fordulat a korábbiakhoz képest. A költségvetési politika hitelessége visszaállt, ezt már csak elrontani lehet. Igaz, hogy a 4 százalékos hiány az előző évhez képest (3,7 %) némi emelkedést mutat, de ilyen kis elmozdulásra az unión belül is csak a legjobbaknál került sor. Számos euróövezeti országban, ahol a 3 százalékos küszöb él, 10 százalék közelébe, vagy a fölé nőtt a hiány a GDP arányában (Spanyolország, Olaszország, Írország, Franciaország, Görögország, továbbá az USA –ban, Nagy-Britanniában. Számunkra nemcsak az kedvező, hogy nem szakadt ki a költségvetés, hanem az is, hogy megússzuk az „exit”-et, annak kockázatát, hogy a költségvetési

stabilizáció érdekében tett lépések ismét recesszióba kergethetik azokat a gazdaságokat, ahol az állami stimulusok leállása után nem tudnak belépni a piaciak.

A jelzett kedvező egyensúlyi folyamatok is hozzájárultak ahhoz, hogy nőtt a magyar gazdasággal szembeni bizalom, s ismét a befektetők kedvenc célpontjává váltunk.

Az ideai költségvetési hiánycél, a 3,8 százalékos megítélésünk szerint teljesíthető lenne, ha lenne rá kormányzati akarat, elszántság. Az általunk számított GDP-vel (0,5 százalékos növekedést prognosztizálunk) legföljebb 4,1 százalékgig nőhetne. De a most felálló kormány vezetője jó előre bejelentette, hogy nem szándékozik a Bajnai-kormány által elfogadtatott költségvetést tovább vinni. Hogy mennyire léphető túl a deficitcél, az a Valutaalappal és a Brüsszellel folyó tárgyalások függvénye. Amennyiben az új kabinet meggyőző programot tud letenni, melyben csak átmenetileg válik szükségessé a hiány megemelkedése, de egyébként további reformok garantálják a deficit további csökkentését, akkor lehetségesnek tartjuk, hogy a befektetőknek irányt mutató intézmények oldanak a konvergencia programban lefektetett szigoron. Ebbe a programba azonban nem fér bele semmiféle jóléti osztogatás, ezt egész bizonyosan nem tolerálnák. A piac el fogja fogadni megahitelezőink véleményét. Ám ebben az esetben sem számolunk 5-6 százaléknál nagyobb ideai hiánnyal.

A magyar költségvetési pálya – amely átadáskor kedvező képet mutat – csak elrontható, a rontásnak azonban intézményi és törvényi korlátai is vannak. Az intézményi korlátot az országot finanszírozó befektetők képezik, a törvényt pedig a közpénzügyi törvény, amely előírja, hogy az államháztartás elsődleges egyenlege nem lehet negatív. Mivel a kamategyenleg a GDP százalékában 4,5 százalékot tesz ki, elvileg ennél nem lehetne nagyobb a hiány. Ha mégis, akkor ahhoz törvényt kell módosítani, amit a többségi háttérű kormány könnyen meg is tud tenni. Ám ennek fogadtatása is csak akkor lehet semleges, ha a befektetők meggyőzőnek tartják a bemutatott programot. Erre legalkalmasabb egy euróövezeti csatlakozáshoz tartozó felzárkózási program lenne.

Az új kormánynak a kedvezően alakuló külső és belső trendek meglovagolásával lényegében nem kellene mást tennie, mint tovább vinni a Bajnai-kormány által elindított

intézkedéssorozatot, ráerősítve a növekedésre, és megőrizve az egyensúlyt. Minderről azonban a Fidesz-MPP választási programjában nincs szó.

3. A Fidesz választási programjának gazdasági fejezete

A hamarosan kormányerőre emelkedő párt, a Fidesz március közepén hozta nyilvánosságra választási programját „Nemzeti ügyek politikája” címmel. A programhoz neves közéleti személyiségek fűztek jókívánságokat, ajánlásokat, ami 8 oldalt tett ki a 94-ből. A továbbiakban egy-egy terület felelőse kisesszé formájában megfogalmazta, hogy milyen helyzetre számítanak kormányváltáskor, és milyen irányú változásokat kívánnak eszközölni. A nemzeti ügyek politikáját Orbán Viktor, a gazdasági kérdéseket Matolcsy György, a belpolitikai/rendészeti kérdéseket Lázár János, az egészségügy gondjait Pesti Imre, a szociális kérdéseket Soltész Miklós (KDNP), a demokratikus normákról vallott nézeteket Navracsics Tibor foglalta össze. A hat tanulmány még csak meg sem kísérelte az összeilleszkedést, közös részük mindössze annyi, hogy címében valamennyi a kampányszöveget mantrázza: Itt az idő.

Matolcsy György mindössze húsz oldalon fejtegeti azt, hogy mit kíván kormányra kerülve a Fidesz tenni – sok-sok gondolatismétléssel. A helyzetismertetésen túl azonban csak felszólító módok szerepelnek a jövő szükséges feladatait illetően, ám nem tudni, hogy a feladatok hogyan, miként, mikor és kik által lesznek végrehajtva. Az írás főbb tételei a következők:

1. A kiindulási pont természetesen, hogy a Fidesz *tíz év alatt egymillió új munkahelyet fog létrehozni. Vagyis nem a Fidesz, hanem a Fidesz kormány alatt ennyi teremődik a vállalkozások által – mert azt elismeri, hogy erre közvetlenül a kormány alkalmatlan.* Ezzel azt a látszatot kelti, mintha évi százezerrel szaporodna az állások száma, miközben nem veszi számításba, hogy a tényleges szaporulatnál a munkahelyek megszűnésével is kalkulálni kell. A rendszerváltást követően eddig egyetlen év volt, 1999, amikor 113 ezer fővel nőtt a munkát találók száma. Ennél az adatnál azonban nem tekinthetünk el attól, hogy 1999-től tért át a KSH az 5 fő feletti gazdasági szervezetek létszámának megfigyelésére, addig csak a 10 fő felettiakkal foglalkozott. Ennek lehetett egyetlen alkalommal egyszeri nagy létszámnövelő hatása.

2. A program teljesülését elsősorban az építőipartól és a mezőgazdaságtól várja. Az építőipar egyébként is kulcskérdés az anyagban, amelynél nagyobb gazdálkodási biztonságot kíván adni a KKV-nak, s ahol energiahatékonysági program indulna a lakások felújítására. Ha a lakások 10 százalékát felújítanák, az 80.000 ezer új állást jelentene. Tervezik emellett a bérlakás-építési programok beindítását is. Tény, hogy a nagyon leépült építőiparban az uniós források keresletteremtő hatására is lehetséges a tevékenység és a foglalkoztatás bővítése. Ám, hogy a mezőgazdaságban ez miként történne, arról semmit sem tudni. Az anyag egyébként szorgalmazza, hogy az agráriumban olyan beruházások jöjjenek létre, amelyek elősegítik az egészséges magyar termékek termelését, piacbővülését. A mezőgazdaságról, mint sok kis birtokos együttműködéséről szól, ahol „államilag is támogatott, önkéntes beszerzési, termelési, feldolgozási, illetve értékesítési társulatokat hozunk létre”. 34. o. Közmunkákat hirdetnének a romáknak, illetve a szakképzetlenek a mezőgazdaságban és az építőiparban.

3. *Nagy hangsúlyt talán kap, talán a legnagyobbat, többször is visszatérően a bürokrácia leépítésének szükségessége.* Ezen belül követelmény, hogy kevesebb adó legyen, csökkenjenek 50-70 százalékkal a vállalkozások adminisztrációs terhelei – ezáltal 1000 milliárd forint takarítható meg a cégeknél. Csökkenteni kell az adatszolgáltatási kötelezettséget, fel kell gyorsítani a bírósági eljárásokat a gazdasági ügyekben, minimálisra kell leszorítani az uniós pályázatok adminisztrációját.

4. A körbetartozásokat 90 napról 30 napra kell lecsökkenteni, ehhez mindenképp az államnak kell pontosan teljesíteni a kifizetéseket. A bevásárlóközpontokra előírják, hogy tartsák be a fizetési határidőket.

5. A KKV-kat több formában is segíteni kívánják – úgy szólván csak erről a vállalati szegmensről emlékezett meg M. Gy. Így annak kimondásával, hogy az ellenérték még nem folyt be a KKV-nak ne kelljen az áfát befizetni, az EU pályázatoknál emeljék fel 50 százalékra a KKV-nak az előleget.

6. Új Széchenyi terv indulna, amely az uniós forrásokat átcsoportosítaná a foglalkoztatás bővítésére.
7. Alternatív energiaforrások feltárásával el kell érni az ország energiafüggetlenségét.
8. Több helyütt is foglalkozik a magyar áruk védelmének szükségességével az anyag. Ehhez a versenyfelügyeletet akarja megerősíteni, továbbá a termékellenőrzést, a termékbiztonságot. Legyen „Kiváló termék”- védjegy és „Kiváló vállalat” védjegye a magyar vállalatoknak. R
9. Új közbeszerzési törvény kell, zöld törvény, amelynél a környezetvédelmi szempontokat is figyelembe veszik. És legalább 70 százalékos legyen a hazai nyertes részarány.
10. Az oktatásban meg kell erősíteni a természettudományos és mérnöki képzést, meg kell újítani a szakképzést, azt nagyobb gyakorlati alapokra kell helyezni a vállalkozások bevonásával. Több információt kell nyújtani a felvételizőnek a várható munkaerő-piaci helyzetről.
11. El kell érni, hogy Magyarország tranzitgazdaság legyen, Európa gyógyturizmusának központja. (A mezőgazdaság és az építőiparon kívül a turizmusban lát még munkahely-bővülési lehetőséget.)
12. Nyitás Keletre: Oroszország, Kína, India. Legyen Magyarország Európa ázsiai logisztikai központja.
13. Újjá kell építeni a Kárpát-medencei gazdasági teret, amihez fel kell oldani a határokhoz vezető szállítási útvonalakban meglévő szűk keresztmetszeteket.

A fenti pontokban említettek mind kifogástalanul jó gondolatok, csak valami más helyett vannak. Láthatóan a Fidesz nem akart a választási programban semmi olyat sem ígérni, amit később nem lehetne teljesíteni, de olyat sem, ami kellemetlen lenne a választópolgároknak. *A Fidesz kampányához illeszkedik ez a semmit mondó, a lényegről hallgató írás, amelyben nincs szó költségvetésről, egyensúlyról, eladósodásról, befektetőkről,*

IMF-hitelről, reformokról, még adócsökkentésről sem. Az adók számának csökkenéséből ugyanis nem következik az adóteher mérséklése. Ez a program pontosan megfelelt a Fidesz választási kampánybeli igényének, de korántsem felel meg sem a befektetők elvárásainak, sem a Fideszre szavazók vágyainak. Az utóbbiakat a Fidesz nyolc év alatt építette fel mindannak a tagadásából, ami a kormányon lévők döntéseinek ellenzéséből állt össze. A Fideszre szavazók töredéke olvashatta a választási programot, zömük nem ennek alapján, hanem az ún. Fidesz-feeling alapján adta voksát a pártra. A párt további legnagyobb problémája éppen ebből fog fakadni, hogyan hidalja át a Fidesz-feeling és a tényleges lehetőségek közti szakadékot úgy, hogy minimális vesztesége legyen, amikor a Jobbik folyamatosan a tőlük eltanult szerep szövegeivel fogja bombázni őket.

4. A Fidesz-kormány 2010-ben várható gazdasági jellegű lépései

Ha semmi nincs, már valami.

Ha ennyi van, nem semmi.

Kínlódj vele, megvallani.

Némán fogod kipihenni

/ Tandori Dezső - id.m./

A továbbiakban azt vázoljuk, milyen programot fog a kormányra kerülő párt ebben az évben várhatóan megvalósítani.

- Bizonyosak vagyunk abban, hogy nem lesz 180 fokos fordulat a Bajnai-kormányhoz képest, de ezt el fogják játszani. Pontosan tudják, hogy folytatni kell a megkezdett utat, ezt a befektetők is megmondták nekik.

- A leltár elkészítésével min. 2 hónap el fog eltelni, eközben a politika az üres kassza bemutatására fókuszál. Ezzel tudják időben széthúzni a korábbi ígéretek teljesítését úgy, hogy azt a rájuk szavazók is elfogadják. Nem készítenek új költségvetést erre az évre, mert már nyakukon lesz a 2011. évi,

amiben viszont már több minden tervet el lehet helyezni, hiszen általános vélekedés szerint jövőre már érzékelhető mértékben növekszik a magyar gazdaság.

- Nekilátnak a közigazgatás átszervezéséhez, amiben a centralizációs elv lesz a meghatározó. A kormányzati szerkezet átalakítását nagyon jól lehet kommunikálni, mint egyszerűsítést, bürokrácia-leépítést, kifelé pedig el lehet adni reformként.
- A képviseleti demokrácia képviselőinek számát csökkentik – ez is illeszkedik a társadalmi igényekhez.
- Számos jogszabályt hoznak majd, amivel egyszerűsíteni lehet a mindennapokat, a vállalkozások működésének feltételeit.
- Tárgyalni fognak Brüsszellel és a Valutaalappal, az okt. 5-én lejáró hitel prolongálásáról vagy egy újabb megállapodás tető alá hozataláról. Egyidejűleg az államháztartási deficitcél lazításáról, aminek fejében jobb esetben bemutatnak egy 2014-2015-ös euróövezeti csatlakozást megalapozó felzárkózási programot, vagy csak ígéretet tesznek a hiánymérséklés reformokkal megalapozott folytatására. (A kommunikáció természetesen másról fog szólni.)
- A nagyobb deficitcélba belefér az állami vállalatok szükséges konszolidációjának egy része, amit meg fognak lépni, követelmények támasztásával egyidejűleg a cégek felé.

Mindez elég nagy porveréssel jár ahhoz, hogy hűtsék a Fidesz-feeling várakozásait (egyéb politikai lépésekről, mint például perek indításáról nem is szólva), ősztől pedig már az új költségvetésről folyhat a közbeszéd. Az év végén mutatkozó kedvező eredményeket, - amelyek lehetséges, hogy jobbak lesznek a mai kormány várakozásainál – a saját teljesítményüknek fogják betudni.

Az új kormány mozgásteret kívülről, a befektetők felől nézve meglehetősen tág, jónak mondható. A belső mozgáster pedig ügyes politizálással tágítható, s a kapott nagy felhatalmazással ez lehetséges is. A külső és belső hitelezők bizalmát, türelmét azonban

könnyen el lehet játszani, ha a látszatkormányzás mögött hosszabb távon sem folynak valóságos munkálatok. Csak remélni lehet, hogy nem ez a forgatókönyv fog teljesülni.